

Sygn. akt V ACa 691/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SA Edyta Mroczek

Protokolant: Małgorzata Szmit

po rozpoznaniu w dniu 09 maja 2021 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. D. (1) i B. D.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 23 lipca 2021 r., sygn. akt II C 2027/20

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie drugim częściowo w ten sposób, że oddala powództwo o ustawowe odsetki za opóźnienie od zasądzonej kwoty 290 705,80 zł (dwieście dziewięćdziesiąt tysięcy siedemset pięć złotych osiemdziesiąt groszy) za okres od 17 lipca 2020 r. do dnia 09 maja 2022 r.;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. D. (1) i B. D. kwotę 8100 zł (osiem tysięcy sto) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Edyta Mroczek

Sygn. akt V ACa 691/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 30 lipca 2020 r. (data prezentaty sądowej) skierowanym przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. M. D. (1) i B. D. wnieśli o zasądzenie na ich rzecz:

1. kwoty 209.705,80 zł, w tym:

a. kwoty 288.496,14 zł tytułem całych rat kapitałowo – odsetkowych uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego w walucie PLN w okresie od dnia 16 sierpnia 2010 r. do dnia 15 lipca 2020 r.;

b. kwoty 2.209,66 zł tytułem innego świadczenia nienależnego, tj. składki (...), uiszczonej przez powodów na rzecz pozwanego w dniu 31 sierpnia 2012 r.

tj. wszystkich powyższych kwot tytułem nienależnego świadczenia na podstawie art. 410 k.c. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia złożenia 17 lipca 2020 r. do dnia zapłaty, w związku z uznaniem, że umowa z roszczeniem o ustalenie nieważności umowy kredytu, powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz łącznie, ewentualnie solidarnie kwoty 209.705,80 zł, w tym:

a. kwoty 288.496,14 zł tytułem całych rat kapitałowo odsetkowych uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego w walucie PLN w okresie od dnia 16 sierpnia 2010 r. do dnia 15 lipca 2020 r.;

b. kwoty 2.209,66 zł tytułem innego świadczenia nienależnego, tj. składki (...), uiszczonej przez powodów na rzecz pozwanego w dniu 31 sierpnia 2012 r.

tj. wszystkich powyższych kwot tytułem nienależnego świadczenia na podstawie art. 410 k.c. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia złożenia 17 lipca 2020 r. do dnia zapłaty, w związku z uznaniem, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 3 sierpnia 2006r. jest nieważna, tudzież nie istnieje oraz obok w/w roszczenia o zapłatę ustalenie, że umowa o kredyt hipoteczny o nr (...) zawarta w dniu 3 sierpnia 2006 r. między powodami a pozwanym Bankiem jest nieważna.

2. Ewentualnie jako roszczenie ewentualne wobec roszczenia z pkt. 1. i 2. w szczególności w razie uznania przez Sąd, że umowa kredytowa jest nieważna, ale powodom nie przysługuje roszczenie o zapłatę, powodowie wnieśli o ustalenie, że umowa o kredyt hipoteczny o nr (...) zawarta w dniu 3 sierpnia 2006r. pomiędzy powodami a pozwanym Bankiem jest nieważna;

3. Ewentualnie, jako roszczenie ewentualne wobec roszczenia z pkt. 1. 2. i 3. powyżej w przypadku uznania przez Sąd, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 3 sierpnia 2006 r. jest ważna, ale winna obowiązywać bez klauzul waloryzacyjnych i klauzuli zmiennego oprocentowania ustalanego decyzją zarządu, tj. klauzuli w PLN ze stałym oprocentowaniem wskazanym w umowie kredytu, powodowie wnieśli o:

a. zasądzenie od pozwanego na ich rzecz łącznie, ewentualnie solidarnie kwoty 96.165,38 zł tytułem części rat kapitałowo odsetkowych, uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego w walucie PLN w okresie od dnia 28 maja 2010 r. do dnia 28 sierpnia 2014 r., tj. nadpłat należnych powodom w razie uznania, że umowa obowiązuje bez wymienionych w dalszej części pozwu postanowień nieuczciwych, tj. kredyt w PLN ze stałym oprocentowaniem wskazanym w umowie kredytu,

tj. w/w kwot tytułem nienależnego świadczenia na podstawie art. 410 k.c. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty oraz ustalenie, na podstawie art. 189 k.p.c., że postanowienia umowy o nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kurem CHF z dnia 3 sierpnia 2006 r. w zakresie § 1 ust. 3 w zw. z § 1 ust. 3A, § 7 ust. 1, § 10 ust. 2 oraz § 11 ust. 4 umowy kredytowej są bezskuteczne wobec powodów, tj. nie wiążą powodów.

Ponadto, powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz łącznie, ewentualnie solidarnie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie.

Pismem z dnia 24 sierpnia 2020 r. powodowie dokonali sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej zawartej w pozwie, polegającej na błędnym podaniu kwoty w pkt. I i II petitum pozwu, tj. błędnie podano kwotę roszczenia 209.705,50 zł zamiast kwoty 290.705,80 zł.

Pozwany w odpowiedzi na pozew z dnia 19 października 2020 r. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów na jego rzecz kosztów sądowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, co do każdego ze zgłoszonych roszczeń głównego, jak i ewentualnych.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 23 lipca 2021r. w punkcie pierwszym ustalił, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF zawarta w dniu 3 sierpnia 2006 r.

pomiędzy M. D. (1) i B. D. a (...) Bank Spółką Akcyjną z siedzibą w W. jest nieważna; w punkcie drugim zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. D. (1) i B. D. kwotę 290 705,80 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 lipca 2020 r. do dnia zapłaty; w punkcie trzecim zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. D. (1) i B. D. kwotę 11 817 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 10 800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Z ustaleń faktycznych, jakie legły u podstaw tego rozstrzygnięcia wynikało, że kredyt hipoteczny, zaciągnięty przez powodów w pozwanym Banku był pierwszym kredytem powodów. Powód był wówczas świeżo po ukończeniu studiów, natomiast powódka pracowała w szkole. Decyzja o tak dużym zobowiązaniu finansowym była dla powodów bardzo trudna i dlatego powodowie zdecydowali się na wsparcie profesjonalisty.

Dla uzyskania dla siebie najlepszego rozwiązania kredytowego w celu zakupienia lokalu mieszkalnego, powodowie udali się do pośrednika finansowego (...) L.. Z pośrednikiem powodowie rozmawiali na temat różnych dostępnych opcji kredytowych. Powodowie otrzymali również ofertę kredytu w polskich złotych, natomiast nie była ona przez nich szerzej konsultowana. Pośrednik poinformował powodów, że kredyt walutowy jest dla nich korzystniejszym rozwiązaniem. Powodom zależało na kredycie, który przekraczał 100% wartości nieruchomości i dlatego też zdecydowali się na kredyt w pozwanym Banku.

Dnia 19 czerwca 2006 r. M. D. (1) i B. W. zawali umowę przedwstępną sprzedaży spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu numer (...), położonego w W. przy ulicy (...) o powierzchni 82,85 m² (§ 1 umowy). Cenę sprzedaży lokalu strony określiły na 475.000,00 zł, przy czym powodowie oświadczyli, iż powyższa kwota zostanie pokryta z kredytu bankowego (§ 4 umowy). Strony postanowiły, iż przyrzeczona umowa sprzedaży zostanie przez nich zawarta w formie aktu notarialnego w nieprzekraczalnym terminie do dnia 1 września 2006 r. (§ 5 umowy).

W dniu 5 lipca 2006 r. powodowie złożyli do (...) Banku S.A. wnioski o udzielenie kredytu hipotecznego na zakup lokalu mieszkalnego w kwocie 500.000,00 zł, a walutą kredytu miał być frank szwajcarski. Powodowie mieli możliwość wyboru waluty pomiędzy: PLN, CHF, USD, Euro, (...). Okres kredytowania powodowie określili na 30 lat, a wariant spłat – równe raty kapitałowo - odsetkowe.

Powódka B. W. (obecnie D.) w chwili składania wniosku od dnia 1 września 2003 r. pracowała jako nauczyciel języka angielskiego w Zespole Szkół nr (...) w W. na podstawie umowy o pracę, uzyskując z tego tytułu średni dochód netto w 1.290,00 zł, tj. 2.113,00 zł brutto. Ponadto, powódka wskazała, iż uzyskuje dochód również z innych źródeł w wysokości 700,00 zł. Powód M. D. (1) w chwili składania wniosku pracował jako informatyk – konsultant ds. (...) w (...) Sp. z o.o. na podstawie umowy o pracę, uzyskując średni dochód w wysokości 7.000,00 zł brutto. Miesięczne wydatki stałe powodowie określili na 400,00 zł.

Zobowiązania finansowe powodów kształtowały się w wysokości 1.000,00 zł z tytułu posiadanego limitu w ROR. Aktywa powodów stanowiła gotówka w wysokości 20.000,00 zł zgromadzona na rachunku bankowym. Jako zabezpieczenie spłaty kredytu powodowie zaproponowali hipotekę na kredytowanej nieruchomości, weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową oraz cesję praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych.

Tego samego dnia powodowie złożyli oświadczenie, iż przedstawiciel B. przedstawił im w pierwszej kolejności ofertę kredytu hipotecznego w polskich złotych, jak również, że po zapoznaniu się z ofertą dokonali wyboru oferty kredytu hipotecznego denominowanego w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu hipotecznego oraz wzrost całego zadłużenia. W dalszej części oświadczenia powodowie wskazali, że zostali poinformowani przez przedstawiciela B. o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej, polegającym na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata kredytu oraz wartość całego zaciągniętego zobowiązania, jak również, że powodowie są świadomi ponoszenia obu rodzajów ryzyk, związanych z wybranym przez powodów produktem kredytowym. Ponadto, powodowie oświadczyli,

iż przedstawiciel (...) Banku S.A. poinformował ich również o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo odsetkowej.

Oprócz w/w oświadczenia powodowie również podpisali oświadczenie, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptują. Powodowie oświadczyli, iż rozumieją, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi zaciągniętego przez nich kredytu.

Dnia 17 lipca 2006 r. pozwany dokonał kalkulacji zdolności kredytowej powodów, zgodnie z którą powodowie mogli ubiegać się o kredyt maksymalny w wysokości 648.703,81 zł. Dochód dyspozycyjny powodów wynosił 4.017,32 zł, a miesięczne aktualne obciążenia kredytowe wynosiły 40,00 zł. W związku z powyższym maksymalna dostępna dla powodów kwota raty wynosiła 3.977,32 zł. Wyliczone oprocentowanie dla waluty wynosiło 3,00%, natomiast oprocentowanie dla waluty w okresie ubezpieczenia kredytu wynosiło 4,00%. Składka ubezpieczenia od obniżonego wkładu od 25,3% wartości nieruchomości wynosiła 4.200,00 zł. Prowizję określono na 2,00%, tj. 10.000,00 zł.

Tego samego dnia Bank wydał decyzję kredytową dot. wniosku kredytowego powodów o nr (...). W decyzji tej wskazano, że kwota kredytu to 500.000,00 zł, waluta waloryzacji CHF, okres kredytowania 360 miesięcy, wariant spłat – malejące raty kapitałowo – odsetkowe (§ 1 ust. 2, 3, 4, 5 decyzji). W § 1 punkcie 3A decyzji wskazano, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 14 lipca 2006 r. wg kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku SA wynosi 197.456,75 CHF, przy czym zaznaczono, że kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie.

Wysokość prowizji określono na 0,70% kwoty kredytu, tj. 3.500,00 zł (§ 1 ust. 7 decyzji). W § 1 ust. 7A decyzji wskazano, że prowizja z tytułu ubezpieczenia kredytu w (...) S.A. i (...) S.A. wynosi 0,20% kwoty kredytu, tj. 1.000,00 zł, natomiast oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym w dniu zawarcia umowy wynosi 2,45%, a w okresie ubezpieczenia pomostowego oprocentowanie ulega podwyższeniu o 1,00 p.p. i wynosi 3,45% (§ 1 ust. 8 decyzji).

W dniu 3 sierpnia 2006 r. powodowie M. D. (1) i B. W. jako kredytobiorcy, podpisali z (...) Bank Spółką Akcyjną z siedzibą w W. (obecnie (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...), waloryzowany kursem CHF przeznaczeniem na zakup spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w W. przy ul. (...) w kwocie 455.000,00 zł, refinansowanie poniesionych nakładów w kwocie 20.000,00 zł oraz pokrycie kosztów związanych z udzieleniem kredytu w kwocie 25.000,00 zł (§ 1 ust. 1 umowy). Wysokość kwoty kredytu określono na 500.000,00 zł (§ 1 ust. 2 umowy). Jako walutę waloryzacji kredytu wskazano walutę CHF (§ 1 ust. 3 umowy). Okres kredytowania ustalono na 360 miesięcy, tj. od dnia 3 sierpnia 2006 r. do dnia 15 sierpnia 2036 r. (§ 1 ust. 4 umowy), a spłata kredytu miała nastąpić w równych ratach kapitałowo – odsetkowych (§ 1 ust. 5 umowy). Termin spłaty kredytu wyznaczono na 15. dzień każdego miesiąca (§ 1 ust. 6 umowy).

Stosownie do § 1 ust. 3A umowy – kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 14 lipca 2006 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 197.456,75 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu może być równa od podanej w niniejszym punkcie.

Prowizja za udzielenie kredytu wyniosła 0,70% kwoty kredytu, tj. 3.500,00 zł (§ 1 ust. 7 umowy). Prowizja tytułem ubezpieczenia kredytu w (...) S.A. i (...) S.A. wynosiła 0,20% kwoty kredytu, tj. 1.000,00 zł (§ 1 ust. 7A umowy).

Z kolei § 1 ust. 8 umowy stanowi, iż oprocentowanie Kredytu wynosi 2,35%. W okresie ubezpieczenia spłaty Kredytu w (...) S.A. i (...) S.A. dokonanego zgodnie z § 3 ust. 6 pkt. 1) oprocentowanie Kredytu ulega podwyższeniu o 1,00 p.p. i wynosi 3,35%. Po zakończeniu okresu ubezpieczenia obniżenie oprocentowania kredytu o 1,00 p.p. następuje od

daty spłaty najbliższej raty”. Oprocentowanie dla należności przeterminowanych w stosunku rocznym w dniu wydania Decyzji kredytowej przez (...) wynosi 4,90% (§ 1 ust. 9 umowy).

Prawne zabezpieczenie kredytu stanowiła hipoteka kaucyjna wpisana do kwoty 750.000,00 zł do nowo założonej KW (§ 3 ust. 1 umowy), przelew na rzecz (...) praw z umowy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości obciążonej hipoteką określoną w ust. 1 niniejszego § na kwotę nie niższą niż 4755.000,00 zł, a umowa ubezpieczenia winna być zawarta z towarzystwem zaakceptowanym przez (...) (§ 3 ust. 2 umowy), weksel własny in blanco z wystawienia kredytobiorcy wraz z deklaracją wekslową (§ 3 ust. 3 umowy), ubezpieczenie niskiego wkładu własnego kredytu w (...) S.A. i tym samym opłacenie składki ubezpieczeniowej za 36-miesięczny okres ubezpieczenia w wysokości 3,50% różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym kredytobiorcy, a wkładem wniesionym faktycznie przez kredytobiorcę, tj. 4.200,00 zł, przy tym zaznaczono, iż w przypadku upływu pełnych 36-miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznej kontynuacji, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 108 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata kredytu. Kredytobiorca upoważnił (...) do pobrania środków na opłacenie składki z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia z rachunku wskazanego w § 6 bez odrębnej dyspozycji (§ 3 ust. 3 umowy).

Prawnym zabezpieczeniem kredytu na okres przejściowy do czasu przedłożenia w (...) odpisu księgi wieczystej nieruchomości, potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki ustanowionej na rzecz (...), który określono na dzień 13 stycznia 2007 r., stanowiło ubezpieczenie kredytu w (...) S.A. i (...) S.A. (§ 3 ust. 6-7 umowy).

Kredytobiorca złożył oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty 1.000.000,00 zł (§ 4 ust. 1 umowy). Jako dodatkowe warunki uruchomienia kredytu wskazano: 1) przedłożenie przez właściciela nieruchomości/ograniczonego prawa rzeczowego określonego w § 2 oświadczenia w formie pisemnej, o ustanowieniu hipoteki, o której mowa w § 3 ust. 1, w trybie przepisu art. 95 ust. 4 Prawa bankowego oraz 2) przedstawienie umowy kupna sprzedaży sporządzonej w formie aktu notarialnego spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, potwierdzającego cenę sprzedaży, tj. 475.000,00 zł, wniesienie środków własnych przez kredytobiorcę w wysokości 20.000,00 zł oraz numer rachunku zbywcy, na jaki należy przekazać środki z udzielonego kredytu (§ 4 ust. 2 pkt. 1) – 2) umowy).

Zgodnie z § 5 ust. 1 umowy wypłata kredytu miała nastąpić w złotych polskich w wysokości 455.000,00 zł zgodnie z przedstawionym aktem notarialnym, kwota 20.000,00 zł zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy celem refinansowania poniesionych nakładów, kwota 25.000,00 zł zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy celem pokrycia kosztów związanych z udzieleniem kredytu. Spłata kredytu natomiast następowała na podstawie nieodwołanego, przez czas trwania niniejszej umowy, zlecenia dokonywania przelewu z rachunku określonego w ust. 3 niniejszego § (tj. § 12B) (§ 6 ust. 1 umowy).

(...) udzielił kredytobiorcy na jego wniosek, kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty CHF wg Tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kwota kredytu wyrażona w walucie CHF jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu (§ 7 ust. 1 umowy).

W myśl § 8 ust. 1 uruchomienie kredytu miało nastąpić po: 1) podpisaniu umowy, 2) uiszczeniu przez kredytobiorcę wpłaty z tytułu prowizji określonej w § 9, 3) ustanowieniu prawnych zabezpieczeń spłaty kredytu określonych w umowie, 4) złożeniu pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji przez ewentualnych Poręczycieli, 5) oraz po spełnieniu warunków określonych w § 4 ust. 2 umowy.

W myśl § 10 ust. 1-2 umowy, kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, która w dniu zawarcia umowy ustalona jest w wysokości określonej w § 1 ust. 8. Oprocentowanie mogło być zmienione w przypadku zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą waloryzacji.

Zgodnie z § 11 ust. 1 umowy kredytobiorca zobowiązuje się do spłaty kapitału kredytu wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat. Harmonogram spłat kredytu stanowi załącznik nr (...)i integralną część umowy i jest doręczany kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat sporządzany jest w CHF (§ 11 ust. 2). W § 11 ust. 4 umowy wskazano, że raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50.

W myśl § 12B umowy kredytobiorca zleca i upoważnia (...) S.A. do pobierania środków pieniężnych na spłatę kredytu i odsetek z tytułu udzielonego kredytu, na którym kredytobiorca jest zobowiązany zapewnić w terminach zawartych w Harmonogramie spłat, środki odpowiadające wysokości wymaganej raty kapitału i odsetek. Zlecenie udzielone Bankowi jest nieodwołalne i wygasa po całkowitym rozliczeniu kredytu.

W § 13 ust. 5 umowy wskazano, że wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF w tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym w dniu i godzinie spłaty.

W myśl § 16 ust. 3 umowy z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/ od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności (...) z tytułu umowy kredytowej, (...) dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku SA z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa. Zgodnie z § 16 ust. 4 umowy od dnia złożenia w Sądzie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności wystawionemu przez (...) bankowemu tytułowi egzekucyjnemu/ od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności (...) z tytułu umowy, (...) ma prawo pobierać odsetki ustawowe od całej kwoty zadłużenia, tj. obejmującej kapitał, odsetki, prowizję, opłaty oraz inne należności należne (...)

W § 26 ust. 1 umowy wskazano, że integralną część umowy kredytowej stanowił „Regulamin udzielania kredytu hipotecznego dla osób fizycznych (...)”. Kredytobiorca oświadczył, że przed zawarciem umowy zapoznał się z tym dokumentem i uznał jego wiążący charakter. W sprawach nie uregulowanych w umowie zastosowanie mają odpowiednie przepisy powszechnie obowiązujące, w tym przepisy kodeksu cywilnego i prawa bankowego (§ 26 ust. 2 umowy).

W § 30 umowy kredytobiorca oświadczył, że został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca oświadczył też, że jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych, mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu. Ponadto oświadcza, że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w (...) oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptuje (umowa kredytowa, k. 66-70).

Umowa została podpisana przez powodów działających w imieniu własnym. Kwota ubezpieczenia niskiego wkładu własnego na dzień uruchomienia kredytu wynosiła 49.646,27 CHF.

W myśl § 1 ust. 2 Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...), stanowiącego integralną część umowy kredytowej, (...) S.A. udziela kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem następujących walut wymiennalnych: USD/EUR/CHF/GBP/SEK według tabeli kursowej (...) Banku S.A. Zgodnie z § 1 ust. 3 Regulaminu kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę walutę.

Z kolei w § 24 ust. 2 i 3 Regulaminu zapisano, że wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu według kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty. Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych,

ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty.

Zgodnie z treścią § 27 ust. 2 Regulaminu wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo – odsetkowej kredytu waloryzowanego, a także spłata przekraczająca wysokość raty przeliczana jest po kursie sprzedaży danej waluty, ogłaszanym na dzień spłaty.

Następnie w § 32 ust. 3 Regulaminu określono, że w przypadku kredytów złotych waloryzowanych kursem waluty bankowy tytuł egzekucyjny wystawiany jest w złotych, po przeliczeniu wierzytelności (...) na dzień sporządzania tytułu egzekucyjnego według średniego kursu danej waluty w tym dniu, według tabeli kursowej (...) Banku S.A.

W trakcie okresu kredytowania Kredytobiorca może w dowolnym czasie i dowolną ilość razy zmieniać walutę, będącą podstawą waloryzowania kredytu (§ 34 ust. 1 Regulaminu).

Przewalutowanie kredytu waloryzowanego na złoty odbywa się po kursie sprzedaży dotychczasowej waluty kredytu według tabeli kursowej (...) Banku S.A. (§ 36 ust. 1 Regulaminu). Natomiast w § 36 ust. 2 Regulaminu wskazano, że przewalutowanie kredytu złotowego na waloryzowany odbywa się po kursie kupna waluty wg tabeli kursowej (...) Bank S.A., według której kredyt ma być waloryzowany. Przewalutowania odbywają się po kursach z dnia i godziny przewalutowania kredytu (§ 36 ust. 4 Regulaminu).

W dniu 4 sierpnia 2006 r. przed asesorem notarialnym w Kancelarii Notarialnej w W., powodowie zawarli umowę sprzedaży spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu nr (...) przy ul. (...) w W. za cenę łączną 475.000,00 zł, w udziale po 1/2 na każdego z małżonków.

Powodowie w dniu 4 sierpnia 2006 r. złożyli wniosek o wypłatę kredytu w kwocie 500.000,00 zł. Jako datę proponowanej wypłaty środków wskazali datę 8 sierpnia 2006 r.

Kredyt uruchomiono w dniu 9 sierpnia 2006 r. w kwocie 18.617,35 CHF, tj. 45.000,00 zł oraz w kwocie 188.242,11 CHF, tj. 455.000,00 zł. Pobrano prowizję w wysokości 1.396,82 CHF, tj. 3.500,00 zł.

Zgodnie z treścią Harmonogramu spłaty kredytu datowanego na dzień 9 sierpnia 2006 r. kwota kapitału kredytu udzielonego powodom wynosiła 206.859,46 CHF, kwota odsetek 121.624,82 CHF, tj. łącznie 328.484,28 CHF.

Powodowie w dniu 13 sierpnia 2006 r. zawarli związek małżeński. W dniu 15 grudnia 2006 r. powód złożył wniosek o zmianę oprocentowania kredytu hipotecznego w postaci marży oraz stawki LIBOR .

Dnia 21 lutego 2007 r. powodowie zawarli Aneks do umowy, zgodnie z treścią którego dokonano zmian zapisu § 10 umowy.

Od dnia 1 kwietnia 2009 r. pozwany bank wprowadził zmianę regulaminów poprzez wskazanie w § 2 regulaminu zasad obliczania kursów wymiany walut.

Z dniem 1 lipca 2009 roku uległ zmianie Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach kredytów mieszkaniowych (...), stanowiącego integralną część umowy kredytu. Zmiany polegały m.in. na wprowadzeniu definicji spreadu walutowego i tabeli kursowej (...) oraz zasad i przesłanek wyznaczania kursów walutowych i spreadu, opisanii zasad przeliczania kredytu z PLN na walutę. Z dniem 1 lipca 2009 roku bank umożliwił kredytobiorcom spłatę kredytu w walucie waloryzacji poprzez zawarcie aneksu. Informacje o takiej możliwości bank opublikował na stronie internetowej banku .

Pismem datowanym na dzień 24 sierpnia 2009 r. pozwany poinformował powodów, iż w związku z upływem 36-miesięcznego okresu ubezpieczenia, w którym nie nastąpiła całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem niskiego wkładu własnego, zgodnie z § 3 ust. 4 umowy kredytowej, w związku z koniecznością kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia i tym samym opłacenia składki ubezpieczeniowej w wysokości 3,50% od kwoty

niespłaconego brakującego wkładu własnego. Bank wobec tego dokonał płatności składki tytułu UNWW kredytu w (...) S.A. w wysokości 3.620,76 zł na okres kolejnych 36-miesięcy.

Aneksem z dnia 7 września 2009 r. strony dokonały aktualizacji wartości nieruchomości w kwocie 698.000,00 zł (§ 2 ust. 5 umowy) oraz dokonały zmian § 3 ust. 2 umowy.

Pismem datowanym na dzień 7 września 2009 r. powodowie wezwali pozwanego do zwrotu w/w kwoty ubezpieczenia wraz z odsetkami ustawowymi.

Pozwany pismem z dnia 1 października 2009 r. wskazał, iż podstawą wyliczenia kwoty należnej z tytułu ubezpieczenia NWW stanowił § 3 ust. 4 umowy kredytowej.

W odpowiedzi na wniosek o wszczęcie postępowania, pozwany pismem z dnia 16 listopada 2009 r. wniósł o oddalenie wniosku o wszczęcie postępowania w całości oraz nieobciążanie Banku kosztami postępowania przed bankowym arbitrażem konsumenckim.

Arbiter Bankowy przy (...) banków (...) orzeczeniem z dnia 28 grudnia 2009 r. oddalił wniosek powodów o zapłatę kwoty 3.620,76 zł oraz kosztami postępowania obciążył powodów.

Pismem z dnia 28 sierpnia 2012 r. pozwany poinformował powodów, iż upłynął okres obowiązywania (...), jak również wskazał, iż w związku z odnowieniem przedmiotowego ubezpieczenia na kolejny okres ubezpieczeniowy, związany z nim koszt w wysokości 2.209,66 zł zostanie pobrany automatycznie z rachunku do spłaty wskazanego w umowie kredytowej.

Powodowie pismem z dnia 27 czerwca 2020 r. wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 394.086,63 zł w związku z nieważnym charakterem umowy kredytowej o nr (...) ewentualnie do podjęcia mediacji w terminie 14 dni roboczych.

W okresie od dnia 3 sierpnia 2006 r. do dnia 12 maja 2020r. oprocentowanie kredytu kształtowało się następująco: od dnia 3 sierpnia 2006 r. do dnia 15 listopada 2006 r. 3,35%, od dnia 16 listopada 2006 r. do dnia 15 grudnia 2006 r. 3,65%, od dnia 16 grudnia 2006 r. do dnia 15 stycznia 2007 r. 2,65%, od dnia 16 stycznia 2007 r. do dnia 15 marca 2007 r. 2,95%, od dnia 16 marca 2007 r. do dnia 15 maja 2007 r. 3,08%, od dnia 16 maja 2007 r. do dnia 15 czerwca 2007 r. 3,45%, od dnia 16 czerwca 2007 r. do dnia 15 lipca 2007 r. 3,57%, od dnia 16 lipca 2007 r. do dnia 15 września 2007 r., od dnia 16 września 2007 r. do dnia 15 października 2007 r. 3,74%, od dnia 16 października 2007 r. do dnia 15 lutego 2008 r. 3,63%, od dnia 16 lutego 2008 r. do dnia 15 marca 2008 r. 3,51%, od dnia 16 marca 2008 r. do dnia 15 kwietnia 2008 r. 3,64%, od dnia 16 kwietnia 2008 r. do dnia 15 czerwca 2008 r. 3,74%, od dnia 16 czerwca 2008 r. do dnia 15 października 2008 r. 3,63%, od dnia 16 października 2008 r. do dnia 15 listopada 2008 r. 3,78%, od dnia 16 listopada 2008 r. do dnia 15 grudnia 2008 r. 3,62%, od dnia 16 grudnia 2008 r. do dnia 15 stycznia 2009 r. 2,12%, od dnia 16 stycznia 2009 r. do dnia 15 lutego 2009 r. 1,52%, od dnia 16 lutego 2009 r. do dnia 15 kwietnia 2009 r. 1,38%, od dnia 16 kwietnia 2009 r. do dnia 15 października 2009 r. 1,25%, od dnia 16 października 2009 r. do dnia 15 czerwca 2010 r. 1,14%, od dnia 16 czerwca 2010 r. do dnia 15 września 2011 r. 0,96%, od dnia 16 września 2011 r. do dnia 15 kwietnia 2012 r. 0,86%, od dnia 16 kwietnia 2012 r. do dnia 15 stycznia 2013 r. 0,96%, od dnia 16 stycznia 2013 r. do dnia 15 lutego 2015 r. 0,86%, od dnia 16 lutego 2015 r. do dnia 15 sierpnia 2015 r. 0,00%, od dnia 16 sierpnia 2015 r. do dnia 15 września 2019 r. 0,11%, od dnia 16 września 2019 r. do dnia 15 listopada 2019 r. 0,00%, od dnia 16 listopada 2019 r. 15 kwietnia 2020 r. 0,09%, od dnia 16 kwietnia 2020 r. do dnia 12 maja 2020r. 0,19%.

W okresie od dnia 3 sierpnia 2006 r. do dnia 12 maja 2020r. powodowie ponieśli koszty z następujących tytułów: a) prowizja za udzielenie kredytu w wysokości 3.500,00 zł; b) prowizja za ubezpieczenie w wysokości 1.000,00 zł; c) składki na ubezpieczenie (NWW) w wysokości 10.030,42 zł; d) odsetki w wysokości 77.736,42 zł.

Pozwany ustala tabele kursowe dla kredytów waloryzowanych walutą obcą każdego dnia zwykle o godzinie 8:00 na podstawie średnich notowań z rynku międzybankowego prezentowanych w serwisach internetowych B. i R. oraz dodaniu do średnich kursów ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego. Tabela obowiązuje do wszystkich

operacji walutowych z klientami banku w godzinach od 8:00 do 16:30. Raty kredytów hipotecznych zgodnie z umową kredytową rozliczane są po tabeli kursowej o godzinie 14:50. Kursy w tabeli kursowej (...) są oparte na kursach rynkowych i zmieniają się zgodnie ze zmianami rynku (w tym ze zmianami kursu średniego NBP). W przypadku większej zmienności na rynku tabela kursowa może zostać zaktualizowana w ciągu dnia w ślad za zmianami kursów rynkowych. Dokonując transakcji walutowych z klientami, związanymi z uruchomieniem i spłatą kredytu waloryzowanego walutą obcą, bank dokonuje równoległych transakcji na rynku międzybankowym. Pozwany bank pełnił w latach 2009 -2016 r. funkcję (...) dla Narodowego Banku Polskiego .

Powodowie posiadali wiedzę o możliwości wystąpienia ryzyka walutowego, jak również byli świadomi, iż ma ono wpływ na wysokość raty, jaką powodowie będą obowiązani płacić na rzecz pozwanego. Natomiast, jak podkreślił powód, ryzyko było im przedstawiane jako bardzo niskie. Doradca kredytowy poinformował powodów, że Szwajcaria jest bardzo stabilnym krajem, gdzie ryzyko walutowe było szacowane na bardzo małe. Ponadto doradca zapewniał powodów, że oprocentowanie kredytu będzie się zmieniało w zależności od warunków kredytowych, ale nie wyjaśnił powodom w sposób szczegółowy jakie wskaźniki będą przy tym zastosowane. Powodowie nie uzyskali również wyjaśnienia, czym jest rynek pieniężny oraz rynek kapitałowy.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów związanych z zawarciem umowy kredytu hipotecznego, składanych przez strony postępowania.

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd I instancji oparł się także na wyjaśnieniach strony powodowej, które uznał za wiarygodne w całości. Powodowie podkreślili, iż pracownik Banku zapewniał ich o stabilności waluty franka szwajcarskiego, nie udzielił powodom wytłumaczenia w jaki sposób ustalane są kursy walut, a cała umowa została przygotowana przez pozwanego, a powodowie nie mieli możliwości ingerencji w treść jej zapisów.

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd I instancji wziął pod uwagę również „tabelę kursową (...)” w zakresie, w jakim opisuje sposób tworzenia tabel kursowych w (...) S.A. Sąd natomiast pominął ten materiał w zakresie obejmującym opinie ekonomiczne i prawne oraz analizę porównawczą, bowiem przyjęcie tego materiału za podstawę ustaleń faktycznych stanowiłoby naruszenie art. 278 § 1 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii.

Podobne stanowisko Sąd I instancji zajął wobec opracowania: Rekomendacji S, stanowiska Prezesa UOKiK z dnia 29 lipca 2016r. zawierającego istotny pogląd dla sprawy , Informatora Fundacji na rzecz kredytu hipotecznego dla kredytobiorców z kwietnia 2006 r. , Raportu dotyczącego spreadów autorstwa UOKiK z września 2009 r., Raportu końcowego podsumowującego akcję „Wolność dla marzeń, wolność dla kredytów” autorstwa dr Tomasza Teluk z sierpnia 2006r. , ekspertyzy pt. „Stanowienie kursów walutowych w bankach” autorstwa prof. nadzw. Dr hab. Piotra Masiukiewicza z kwietnia 2017 r. , opinii prawnej dotyczącej wybranych problemów związanych z umowami o kredyty denominowane lub indeksowane do waluty obcej sporządzonej dla Związku Banków Polskich przez prof. dr hab.. Zbigniewa Ofiarskiego, opinii w sprawie konsekwencji uznania za niedozwolone postanowień umów kredytowych, przewidujących zastosowanie kursu kupna CHF z tabeli banku do przeliczenia wypłaconego kredytobiorcy kapitału kredytu oraz kursu sprzedaży CHF z tabeli banku do przeliczenia dokonywanych przez kredytobiorcę spłat rat kredytu , ekspertyzy dotyczącej oceny zasadności postępowania (...) w zakresie wykonywania umów kredytu hipotecznego tzw. „Starego portfela” w latach 2004-2012 autorstwa dr Janusza Jankowiaka , opracowania pt. „Skutki prawne wadliwego sformułowania klauzuli zmiennego oprocentowania w umowie kredytowej (przyczynek do dyskusji)” autorstwa Małgorzaty Bednarek , opracowania pt. „Czynniki kształtujące cenę pieniądza na rynku bankowym w Polsce – analiza i projekcja” Instytutu (...).

Sąd I instancji w żadnym zakresie nie oparł się także na wyrokach i ich uzasadnieniach innych sądów powszechnych złożonych do akt sprawy.

Bez znaczenia dla niniejszej sprawy w ocenie Sądu Okręgowego były również opinie uzupełniające sporządzone w sprawie o sygn. akt I C 1405/19 prowadzonej przed Sądem Rejonowym dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie, w

sprawie o sygn. akt IV C 957/15, sprawie o sygn. akt XXV C 1853/16, o sygn. akt III C 1404/16, o sygn. akt I C 594/17, o sygn. akt XXV C 750/17, o sygn. akt XXV C 1596/17, XX GC 117/18, o sygn. akt XXV C 1138/17 prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie, w sprawie o sygn. akt II C 747/16, prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Katowicach, w sprawie o sygn. akt I C 831/15 prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Szczecinie, bowiem nie jest znany zakres materiału dowodowego jaki biegły miał do dyspozycji przy sporządzaniu w/w opinii. Nadto, strona postępowania nie miały możliwości poddania tej opinii weryfikacji w drodze wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego.

Bez znaczenia dla niniejszej sprawy był również dla Sądu I instancji przedłożony przez strony protokół przesłuchania M. T. w sprawie II C 882/17, gdyż świadek zeznawał na okoliczności niezwiązane z zawarciem przez powodów przedmiotowej umowy kredytu hipotecznego.

Na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd I instancji postanowił oddalić wnioski stron o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego oraz wniosek strony pozwanej o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka M. D. (2) jako nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

W tak ustalonym stanie faktycznym zdaniem Sądu Okręgowego powództwo zasługiwało na uwzględnienie w zakresie ustalenia nieważności umowy o nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 3 sierpnia 2006r. zawartej pomiędzy M. D. (1) i B. D., a (...) Bank S.A. (obecnie (...) S.A. z siedzibą w W.), jak również zasądzenia na rzecz powodów kwoty wskazanej w pozwie.

Sąd Okręgowy przytoczył zapisy art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2017 r., nr 1876 j.t ze zm.) i wskazał, że przedmiotem sporu umowa to umowa o kredyt.

Wskazał, że powodom przysługuje interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu zawartej z bankiem w dniu 3 sierpnia 2006 r. Brak interesu zachodzi wtedy, gdy sfera prawna powoda nie została naruszona lub zagrożona, bo jego prawo już zostało naruszone albo powstały określone roszczenia i może osiągnąć pełniejszą ochronę swych praw, bo może dochodzić zobowiązania pozwanego do określonego zachowania - świadczenia lub wykorzystać inne środki ochrony prawnej prowadzące do takiego samego rezultatu. Zasada ta nie ma charakteru bezwzględnej, bo powód nie traci interesu, jeżeli ochrona jego sfery prawnej wymaga wykazania, że stosunek prawny ma inną treść, w szczególności, gdy umowa jest zawarta na długi czas, a wyrok w sprawie o świadczenie za wcześniejszy okres (roszczenia dodatkowe zgłoszone przez powoda) nie usunie niepewności w zakresie wszystkich skutków prawnych mogących wynikać z tego stosunku w przyszłości. W sprawie o ustalenie nieważności umowy jest zatem istotne, jaki skutek ta umowa wywarła w ujmowanym wielopłaszczyznowo aspekcie skutków cywilnoprawnych. Orzeczenie stwierdzające nieważność umowy niweczy skutki takiej umowy ex tunc. Z uwagi zaś na związanie zarówno stron, jak i innych sądów jego treścią, jako swoisty prejudykat, ma on istotne znaczenie dla dalszych czynności stron w związku ze spłaceniem kredytu.

W przedmiotowej sprawie dopóki strony wiąże umowa powodowie nie mogą domagać się przeliczenia kredytu na złotówki czy rozliczenia umowy. Żądania te zaktualizują się w przypadku ustalenia, że zaskarżone postanowienie umowne nie wiąże stron. Interes prawny powodów w żądaniu ustalenia nieważności umowy w tym kontekście jest oczywisty, bowiem bez takiego rozstrzygnięcia na przyszłość o zasadach rozliczenia kredytu, nie istnieje możliwość definitywnego zakończenia sporu. Uznanie braku interesu powodów skutkowało by w istocie tym, że dopiero po spłaceniu kolejnych rat kredytu musieli by oni występować z kolejnymi żądaniami zwrotu nadpłaty. Nie istniałby bowiem mechanizm do przeliczania rat kredytu na bieżąco w sposób odmienny niż reguluje to umowa. Rozstrzygnięcie roszczenia o ustalenie nieważności umowy zniesie stan niepewności strony powodowej w zakresie wysokości rat i sposobu ich rozliczania.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy zauważył, że kwestia ustalenia będzie miała wpływ na roszczenie o wykreślenie hipoteki zabezpieczającej. Powództwa z art. 189 k.p.c. i art. 10 ustawy z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1007, ze zm.) realizują odrębne kategorie roszczeń procesowych, stanowiące dwa niezależne środki ochrony prawnej, oparte na różnych przesłankach i zmierzające do osiągnięcia odmiennego celu. Powództwo

z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece służy uzgodnieniu treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym aktualnym na dzień orzekania. Zmierza do zaspokojenia roszczenia typu rzeczowego i pozostaje w ścisłym związku z ustrojową funkcją ksiąg wieczystych. Jest zatem właściwym instrumentem do rozstrzygnięcia sporu, której ze stron przysługuje prawo do nieruchomości objętej księgą wieczystą. Nadto hipoteka wygasa na skutek wygaśnięcia wierzytelności (art. 94 ustawy o księgach wieczystych i hipotece). Tymczasem jak wskazano już wyżej stosunek prawny wynikający z umowy kredytu w dalszym ciągu istnieje. Zatem dopiero dokonanie ewentualnego ustalenia nieważności umowy kredytu spowoduje możliwość wykreślenia hipoteki z księgi wieczystej.

A zatem w ocenie Sądu Okręgowego powodowie wykazali istnienie interesu prawnego. Odnosząc się do zarzutu nieważności umowy. Sąd Okręgowy podkreślił, że o nieważności czynności prawnej decyduje jej treść lub cel. Przepis art. 58 k.c. dotyczy tylko zgodności z ustawą i zasadami współżycia społecznego treści oraz celu czynności prawnej. Oceniając ważność czynności prawnej nie można przypisywać dominującego znaczenia ani okolicznościom poprzedzającym zawarcie umowy, ani sposobowi jej wykonania. O ważności umowy orzeka się oceniając jej treść i cel z daty zawarcia umowy, a nie sposób jej faktycznego wykonania.

Następnie po przypomnieniu treści art. 353 § 1 k.c. i art. 353¹ k.c., Sąd zwrócił uwagę że nie jest dopuszczalne, aby postanowienia umowne dawały jednej ze stron uprawnienie do kształtowania według swojej woli zakresu obowiązków drugiej strony. Byłoby to sprzeczne z naturą umowy. Gdy oznaczenie świadczenia zostałoby pozostawione jednej ze stron, powinno być ono w zasadzie oparte na obiektywnej podstawie, a nie pozostawione do swobodnego uznania strony, w przeciwnym razie zobowiązanie w większości przypadków byłoby nieważne, jako naruszające art. 353¹ k.c.

Zdaniem Sądu Okręgowego przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna i powinna być traktowana jako niezawarta, czego nie sanują późniejsze czynności faktyczne i prawne, a wszelkie czynności dokonywane po zawarciu umowy powinny podlegać rozliczeniu na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Na podstawie stanu faktycznego ustalonego przez Sąd I instancji, a w szczególności na podstawie treści umowy kredytu, stwierdzić należało, że strony nie umówiły się co do głównych świadczeń umowy. Brak określenia w umowie głównych świadczeń umowy, zdaniem Sądu I instancji, prowadzi do stwierdzenia, że umowa jest w całości nieważna. Zarówno indeksacja, jak odesłanie do tabel kursowych stanowią przedmiot główny umowy, przy czym nie zostały one sformułowane jednoznacznie (brak wskazania zasad ustalania kursów, brak rzetelnej informacji o ryzyku walutowym przy jednoczesnym wykreowaniu poprzez indeksację takiego ryzyka oraz rodzaje kursów prowadzące do dalszych niejednoznaczności).

W okolicznościach niniejszej sprawy strony uzgodniły kwotę kredytu i wpisały ją do umowy. Nie doszło natomiast do uzgodnienia wysokości świadczenia kredytobiorcy. Brak określenia tego świadczenia wynikał z pozostawienia Bankowi swobody w określaniu kursów waluty, do której kredyt był indeksowany i nieokreśleniu wysokości części kapitałowej w poszczególnych ratach, co uniemożliwiało wyliczenie wysokości każdej z rat. Jak wprost wynika z umowy świadczenie kredytobiorcy miało zostać określone co do wysokości przez bank po jej zawarciu, a następnie przekazane do wiadomości kredytobiorcy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, w tym zasadą swobody umów, powodowie w chwili podpisania umowy powinni wiedzieć jaka jest kwota ich kredytu. Tymczasem w dniu uruchomienia kredytu początkowa kwota kredytu wyrażona w złotych polskich jest przeliczana na CHF. Poprzez jednostronne określanie kursu CHF przez Bank, powodowie dowiedzieli się o wysokości kredytu w CHF przy jego wypłacie, po zastosowaniu dowolnie ustalonego przez pozwanego kursu CHF.

Zobowiązanie powodów ustalane było przez Bank w walucie CHF, która w okresie spłaty kredytu była podstawą określania wysokości kapitału pozostałego do spłaty oraz odsetek. Oznacza to, że nie tylko wysokość kapitału kredytu była jednostronnie ustalona przez pozwanego, lecz w każdym okresie trwania kredytu (...) S.A. naliczał dodatkowo odsetki od kapitału powstałego w wyniku zastosowania dowolnie ustalonego kursu CHF.

W dalszej kolejności Sąd I instancji wskazał na sprzeczność przedmiotowej umowy z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu z dnia zawarcia umowy, który jest przepisem bezwzględnie obowiązującym, a więc jego naruszenie powinno również skutkować stwierdzeniem nieważności umowy. Umowa kredytu jest umową dwustronnie zobowiązującą – z jednej strony Bank zobowiązuje się do udzielenia kredytu, a następnie uprawniony jest do uzyskania spłaty tej kwoty, która była oddana do dyspozycji kredytobiorcy, a kredytobiorca ma prawo domagać się od Banku wypłaty środków, a następnie obciążony jest obowiązkiem ich zwrotu. Przedmiotem kredytu, zgodnie z przytoczonym wyżej przepisem musi być określona kwota pieniężna. Co za tym idzie, kredytobiorca obowiązany jest do zwrotu ściśle określonej kwoty środków pieniężnych, którą oznacza kwota kapitału udostępnionego i wykorzystanego przez kredytobiorcę. Umowa kredytu ma również charakter odpłatny z uwagi na obciążenie kredytobiorcy obowiązkiem zapłacenia kredytodawcy odsetek i prowizji, które stanowią wynagrodzenie za korzystanie ze środków pieniężnych udostępnionych przez Bank i konsensualny, gdyż wymaga uzgodnienia jej treści przez strony.

W świetle wyżej wskazanej normy Bank mógł w ocenie Sądu I instancji czerpać zysk z umowy kredytu wyłącznie w postaci odsetek oraz prowizji. Natomiast Bank w umowie zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży na kursie, który Bank uzyskiwał poprzez dokonywanie przeliczeń waluty w oparciu o dowolnie ustalany przez siebie w Banku kurs waluty.

W umowie określona została wyłącznie kwota uruchomienia kredytu, tj. zobowiązanie Banku do wypłaty określonej kwoty wyrażonej w PLN. Nie zostały tam jednak określone świadczenia powodów, tj. wysokość salda kredytu, sposób jego wyliczenia oraz zasady, w oparciu o które miały być określone zobowiązania w postaci spłaty rat. W konsekwencji powodowie według stanu na dzień zawarcia umowy w żaden sposób nie byli w stanie określić wysokości swojego zadłużenia (salda kredytu) i to nawet przy założeniu, że zarówno oprocentowanie, jak i kurs średni NBP waluty CHF były niezmiennie przez cały okres trwania umowy.

W ocenie Sądu Okręgowego wysokość zobowiązania powodów według postanowień umowy mógł dowolnie kształtować pozwany Bank i wyłącznie od jego woli zależała wysokość tych świadczeń. W przypadku określenia wysokości świadczenia w wyniku waloryzacji należy przyjąć, że miernik wartości służący tejże waloryzacji (indeksacji), powinien być określany w sposób precyzyjny. To znaczy taki, aby możliwe było jego obiektywne oznaczenie. W przeciwnym razie nie zostanie spełniony wymóg oznaczoności świadczenia. Pozostawienie jednej ze stron możliwości swobodnego kształtowania wskaźnika waloryzacji skutkowałoby w istocie brakiem określenia wysokości świadczenia, a zatem brakiem uzgodnienia tego elementu umowy.

Zatem, strony nie określiły w umowie wzajemnych głównych świadczeń stron, a taka sytuacja jest sprzeczna z naturą stosunku umowy, której istotą jest uzgodnienie jej postanowień przez strony (art. 353¹ k.c.). Konstrukcja przyjęta przez Bank we wzorcu umownym jedynie stwarzała pozory uzgodnienia z powodami istotnych warunków umowy. Podkreślić przy tym należy, że nawet Bank przy zawarciu umowy nie znał jej dokładnych warunków, a tym samym nie znał jej treści. Bank nie posiadał bowiem żadnego sprecyzowanego mechanizmu ustalania marży doliczanej do kursu bazowego. W umowie nie zostały ponadto określone zasady spłaty kredytu. Umowa nie precyzowała bowiem w jaki sposób Bank będzie ustalał kursy w tabelach, które miały mieć zastosowanie do dokonywanych przez powodów spłat w walucie PLN. Kursy te w świetle umowy mogły być ustalane przez pozwanego w sposób dowolny. Przyjmując zatem, że klauzula waloryzacyjna określała główne świadczenia stron przedmiotowa umowa nie została nigdy skutecznie zawarta.

Zdaniem Sądu I instancji, sprzeczność treści takiej umowy wynika z art. 353¹ k.c. i art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe, a w konsekwencji w świetle art. 58 § 1 k.c. umowa jest nieważna. Warunkiem powstania ważnego zobowiązania, którego treścią jest obowiązek spełnienia świadczenia przez dłużnika na rzecz wierzyciela, jest dokładne określenie treści tego świadczenia albo przesłanek pozwalających na jego dokładne określenie.

Powodowie podnosili, iż postanowienia umowy kredytu zawarte w § 1 ust. 3, § 1 ust. 3A, § 7 ust. 1 umowy kredytowej mogą być zakwalifikowane jako niedozwolone. Prowadzi to jednak do tego samego wniosku - umowa jest

nieważna jako, że nie można jej wykonać. W ocenie Sądu I instancji przedmiotowa umowa jest nieważna z przyczyn przytoczonych powyżej. Nieważność umowy wynikająca z art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego w związku z art. 353¹ k.c., wyprzedza przepisy o abuzywności poszczególnych postanowień umowy.

Powodowie wywodzili, że niedozwolone są klauzule wprowadzające nieokreślony bliżej mechanizm przeliczania waluty PLN na CHF według kursu ustalonego samodzielnie przez pozwanego Bank w tabeli kursów i wskazywali, że takie postanowienia umowy skutkują nieważnością umowy. W kwestionowanych przez powodów postanowieniach pozwany przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości salda kredytu, jak również wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego, poprzez dowolne i nieograniczone wyznaczanie w tabelach kursów kupna lub sprzedaży franka szwajcarskiego. Dotyczyło to tak uruchomienia kredytu, jak i jego spłaty. Jednocześnie prawo banku do ustalania kursu waluty w świetle umowy nie doznawało żadnych formalnych ograniczeń. Bank przyznał sobie prawo do jednostronnego określania zobowiązań umownych, a to wysokości salda kredytu oraz rat kredytowych, a tym samym i wysokości świadczeń powodów. Pozwany zapewnił sobie możliwość uzyskania znaczących korzyści finansowych stanowiących dla powodów dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie było możliwe. Czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany franka szwajcarskiego, tylko częściowo wpływają na ostateczny koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, skoro kurs kupna lub sprzedaży waluty obcej określony w tabeli kursowej banku zawiera marżę kupna lub marżę sprzedaży, która to wartość jest zależna wyłącznie od woli banku. Niewątpliwie zatem regulacja ta stanowi o naruszeniu przez bank dobrych obyczajów, które nakazują, aby ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem umowy były możliwe do przewidzenia.

W przedmiotowej umowie wysokość świadczenia określona została w ten sposób, że kwotę kredytu przeliczano najpierw ze złotych polskich na franki szwajcarskie, po kursie wskazanym przez bank (uzyskując równowartość kredytu w walucie obcej), a następnie, bezpośrednio przy określaniu każdej kolejnej raty, przeliczano wskazywaną przez bank kwotę franków szwajcarskich na złotówki znów po kursach ustalanych przez bank na podstawie jego tabel, przy czym pierwsza z tych operacji odbyła się w oparciu o kurs kupna, a pozostałe dotyczące spłat rat po kursie sprzedaży. Co istotne, kurs kupna był niższy od kursu sprzedaży, a co za tym idzie, bank dokonując dwukrotnego przeliczenia kwoty zobowiązania (najpierw w momencie jego wypłaty po niższym kursie, a następnie w momencie jego spłaty po kursie wyższym) uzyskuje nadwyżkę (tzw. spread), a więc dodatkowe wynagrodzenie banku, wysokości którego w momencie zawierania umowy kredytu, konsument nie jest w żaden sposób oszacować.

Sąd I instancji zwrócił uwagę, że w doktrynie prawa cywilnego wskazuje się, że pojęcie „dobrych obyczajów” na gruncie art. 385¹ § 1 k.c. powinno zostać odniesione do „szeroko rozumianego szacunku drugiego człowieka” wskutek czego sprzeczne z nimi są działania wykorzystujące m.in. niewiedzę, brak doświadczenia drugiej strony, naruszenie zasady równorzędności stron”.

Powodowie nie mieli możliwości kontroli sposobu wykonywania przez bank przedmiotowej umowy w kwestionowanym w toku niniejszego postępowania zakresie, a w szczególności w zakresie wysokości salda kredytu i wysokości rat kredytowych. Powodowie zawierając umowę, nie mogli również określić potencjalnego ryzyka z tym związanego, oszacować całkowitych kosztów związanych z kredytem. Co istotne, bank nie ponosił żadnego ryzyka, gdyż w każdej sytuacji ewentualne ryzyko kursowe mógł zniwelować poprzez dowolne ustalenie kursu w tabeli bankowej. Podkreślić przy tym należy, że powodowie na dzień zawarcia umowy nie znali wysokości swoich świadczeń na rzecz banku. Strony nie określiły w jaki sposób zostaną wyliczone te świadczenia - w świetle umowy decydował o tym wyłącznie pozwany. Wysokość świadczeń kredytobiorców zależała zatem wyłącznie od woli Banku.

Powyższe skutkuje naruszeniem zasady ekwiwalentności wzajemnych świadczeń powodów oraz Banku. Pozwany w całości bowiem przeniósł na nich ryzyko kursowe, zabezpieczając w ten sposób wyłącznie swoje interesy, bez przyznania w zamian jakichkolwiek korzyści na rzecz powodów oraz możliwości kontrolowania przez nich działań podejmowanych przez bank w przedmiotowym zakresie.

Jednocześnie wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 grudnia 2010 r. XVII AmC 1531/09 za klauzulę niedozwoloną zostało uznane stosowane przez Bank postanowienie: „Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50”.

Ocena klauzul waloryzacyjnych zawartych w umowie jako abuzywne i jednocześnie brak możliwości zastąpienia jej innymi klauzulami, skutkuje brakiem zgodnych oświadczeń woli stron w chwili zawarcia umowy w tym zakresie, a zatem skutek prawny jest taki sam jak przy stwierdzeniu nieważności na podstawie art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w związku z (...) k.c. i art. 58 § 1 k.c.

Z umowy nie wynikało, aby kurs waluty wpisywany do tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu przeliczania całej kwoty kredytu na CHF, a następnie w dniu spłaty każdej kolejnej raty musiał przybrać wartość rynkową albo jakąkolwiek wartość możliwą do ustalenia i przewidzenia przez drugą stronę umowy. Umowa, w tym regulamin, nie przewidywała żadnych kryteriów, wedle których miałyby być ustalony kurs z tabeli. Żadne ograniczenia swobody kształtowania kursu nie wynikały z umowy, zatem stosowanie jakichkolwiek praktyki w określaniu kursu waluty było swobodną decyzją pozwanego jako kredytodawcy i w każdej chwili mogło być dowolnie zmienione.

Pozwany podniósł, że nie mógł ustalać dowolnych kursów walut w tabelach kursów obowiązujących w banku, gdyż działa na konkurencyjnym rynku i musi liczyć się z realnymi kursami tychże walut, jakie na tym rynku się kształtują. W odniesieniu do tego stanowiska warto zauważyć, że ani umowa stron, ani przepisy prawa, nie ograniczały pozwanego w możliwości prowadzenia różnych tabel kursów wymiany walut. Nade wszystko wskazać należy, że ewentualna rynkowość kursów pozostaje bez związku z niniejszą sprawą. Rynkowość odnosi się bowiem do sposobu wykonywania umowy a nie ukształtowania praw i obowiązków kredytobiorców.

Pozwany bank mógł zatem dwukrotnie, w aspekcie kształtowania kursu, wpływać w sposób dowolny na wysokość świadczenia kredytobiorcy. Pierwszy raz po wypłacie kredytu przeliczając kwotę udzielonego kredytu na CHF po kursie ustalonym przez siebie.

Również świadomość stron nie ma znaczenia dla oceny ważności umowy w kontekście jej zgodności/niezgodności z prawem, gdyż niezależnie od jej istnienia nieważna umowa nie staje się ważna. Nie ma zatem znaczenia czy powodowie i pozwany rozumieli mechanizm indeksacji i zmiany wartości kapitału oraz rat na skutek zmiany kursu waluty.

Brak możliwości określenia ścisłej wysokości części kapitałowej każdej raty przesądzał o niemożności precyzyjnego określenia części odsetkowej. Odsetki bowiem powinny być naliczane od aktualnego salda zadłużenia, co wymaga wiedzy na temat wysokości salda zadłużenia po spłacie każdej kolejnej raty. Nie można w sposób rzetelny policzyć wysokości odsetek nie wiedząc, w jakich częściach w każdej racie ma dojść do spłaty kapitału.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na fakt, iż sama umowa wskazuje na to, że w istocie ustalenie wysokości rat zostało pozostawione kredytodawcy, o czym świadczy zapis § 11 ust. 2 umowy, w myśl którego, po uruchomieniu kredytu Bank wysła kredytobiorcy harmonogram spłat kredytu w CHF. Bez uznaniowego ustalenia wysokości części kapitałowej pierwszej raty trudno bowiem w świetle umowy wskazać, w jaki sposób wyliczyć część kapitałową i odsetkową każdej raty.

Polski porządek prawny dopuszcza możliwość zawierania umów o kredyt w walucie polskiej indeksowany do waluty obcej. Stanowi o tym wprost art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 69 ust. 3 ustawy Prawo bankowe. O tym, że umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant wypowiedział się również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 stycznia 2016 r. (I CSK 1049/14). Jednak okoliczność, że polski porządek prawny dopuszcza zawieranie umów o kredyt denominowany lub indeksowany nie wyczerpuje, zdaniem Sądu, problematyki zgodności z prawem każdej umowy o kredyt indeksowany.

Klauzule waloryzacyjne opisujące mechanizm indeksacji stosowane w umowach kredytowych powinny być przedmiotem badania pod kątem ich zgodności z art. 358¹ § 2 k.c. oraz pod kątem tego, czy mogą być uznane za rażąco naruszające interesy konsumentów i sprzeczne z dobrymi obyczajami (na podstawie 385¹ § 1 k.c.).

Ponadto Sąd I instancji wskazał, że w umowie nie zostały określone w sposób odpowiedni (poddający się kontroli) warunki i sposób zmiany wysokości oprocentowania kredytu. Postanowienia odnoszące się bowiem do zmiany wysokości oprocentowania nie zostały sprecyzowane. Decyzja w zakresie zmiany oprocentowania zależała wyłącznie od pozwanego banku. Zwrócić uwagę należy, że oprocentowanie kredytu rzutuje bezpośrednio na wysokość rat. W świetle zasad kredytowania jest to wyłączny czynnik, który powinien mieć wpływ na wysokość rat kredytowych. W rzeczywistości jednak w przedmiotowej umowie wysokość rat zależała nie tylko od wysokości oprocentowania, ale i była zależna od kursu przyjętego przez pozwanego do przeliczenia spłat dokonywanych przez powodów, a więc była zależna od zastosowanego przez bank spreadu.

Podsumowując, Sąd I instancji wskazał, że w niniejszej sprawie należało uznać, że umowa zawarta przez powodów z pozwanym bankiem z dnia 3 sierpnia 2006 r. była nieważna – zgodnie z art. 58 § 1 k.c., w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pkt. 2 Prawa bankowego w zw. z art. 353¹ k.c. z uwagi na jej istotną wadę prawną. W umowie brak było określenia wysokości świadczenia poprzez nieokreślenie kwot rat, w których miał być spłacany kredyt oraz nieokreślenie obiektywnego i jednolitego sposobu ich ustalenia. Wobec nieokreślenia kwoty kredytu, nie było możliwe określenie wysokości zobowiązania małżonków. Skoro zatem umowa kredytu zawarta z pozwanym Bankiem była nieważna, a powodowie mieli interes prawny w żądaniu ustalenia jej nieważności, Sąd Okręgowy w pkt I. sentencji wyroku ustalił nieważność umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 3 sierpnia 2006 r. zawarta między M. D. (1) i B. D., a (...) Bankiem S.A. w W. (obecnie (...) S.A. z siedzibą w W.).

Nieważność umowy o kredyt o nr (...) z dnia 3 sierpnia 2006 r. zawartej przez strony skutkowałą uznaniem za uzasadnione, co do zasady żądania powodów zgłoszonego w pozwie.

Nieważność umowy powodowała, iż wszelkie świadczenia uiszczone przez stronę powodową na rzecz pozwanego były świadczeniami nienależnymi (art. 405 w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c.). Stwierdzenie nieważności spornej umowy powoduje obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń pomiędzy stronami umowy, stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Co do zasady, kredytobiorca powinien więc zwrócić Bankowi otrzymaną od niego kwotę kapitału, a zatem bez odsetek i kosztów dodatkowych, Bank zaś powinien zwrócić kredytobiorcy wszelkie wpłacone przez niego raty kredytowe i inne opłaty oraz składki.

W przypadku gdy w umowach wzajemnych bezpodstawne wzbogacenie następuje po obydwu stronach, teoretycznie możliwe są dwa rozwiązania, czyli zastosowanie teorii dwóch kondykcji lub teorii salda. Sąd Okręgowy miał na względzie aktualne stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20 (Legalis nr 2532281), w której Sąd Najwyższy wskazał, że w przypadku stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, umowę należy rozliczyć zgodnie z teorią dwóch kondykcji.

W ocenie Sądu I instancji nie sposób było uznać, by pozwany nie był wzbogacony kosztem powodów lub by zaistniały przesłanki wymienione w art. 409 k.c. Zgodnie z tym przepisem obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

W ocenie Sądu I instancji nie można postawić znaku równości między zużyciem czy utratą wzbogacenia w rozumieniu w/w przepisu a obowiązkiem zwrotu przez powodów na rzecz pozwanego wzajemnego świadczenia, spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy. W niniejszej sprawie brak było jakiegokolwiek dowodu na okoliczność, że pozwany uzyskaną korzyść zużył lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. Jednocześnie z art. 411 k.c. wprost wynika, że brak możliwości żądania zwrotu świadczenia nienależnego nie obejmuje sytuacji, gdy jego spełnienie nastąpiło w wykonaniu nieważnej umowy.

W niniejszej sprawie podstawą prawną świadczenia była nieważna czynność prawna, która nie stała się ważna mimo spełnienia świadczenia, a w takim wypadku wiedza spełniającego świadczenie, że nie był do świadczenia zobowiązany, nie zwalnia odbiorcy świadczenia do jego zwrotu.

Sąd Okręgowy przy rozstrzygnięciu tej sprawy miał również na uwadze uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. III CZP 6/21, w której wskazano, że niedozwolone postanowienie umowne należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejące, w związku z czym nie może ono wywoływać skutków wobec konsumenta, a zapłacone na jego podstawie kwoty są nienależne i podlegają restytucji. Umowa, która nie może wiązać bez niedozwolonego postanowienia jest w całości bezskuteczna, a w konsekwencji konsument i kredytodawca może żądać zwrotu świadczeń spełnionych na jej podstawie jako nienależnych (art. 410§ 1 k.c.). Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu.

W konsekwencji, Sąd I instancji zasądził od pozwanego na rzecz powodów całą dochodzoną pozwem kwotę, tj. 290.705,80 wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 lipca 2020 r. do dnia zapłaty, tj. zgodnie z żądaniem powodów zawartym w pozwie. Powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 394.086,63 zł w związku z nieważnym charakterem umowy kredytowej o nr (...) w terminie 14 dni roboczych pismem z dnia 27 czerwca 2020 r. Powyższe pismo pozwany odebrał w dniu 29 czerwca 2020 r. (k. 85). W związku z powyższym, zgodnie z żądaniem powodów, Sąd zasądził na ich rzecz odsetki od dnia 17 lipca 2020 r. do dnia zapłaty zgodnie z treścią art. 481 § 1 k.c. W rezultacie Sąd orzekł jak w pkt. II. wyroku.

Nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy w ocenie Sądu I instancji był podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczeń strony powodowej. Wskazać należy, że nie ulegają przedawnieniu żądania ustalenia prawa lub stosunku prawnego oparte na art. 189 k.p.c. Natomiast co do roszczeń o zapłatę, Sąd przytoczył wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r. w sprawach C-609/19 oraz połączonych od C-776/19 do C-782/19 przeciwko BNP Paribas Personal Finance, w których TSUE uznał, iż wobec konsumenta, który zawarł umowę kredytu denominowanego w walucie obcej i nie ma wiedzy w zakresie nieuczciwego charakteru warunku w niej zawartego, nie może obowiązywać jakikolwiek termin przedawnienia w odniesieniu do zwrotu kwot zapłaconych na podstawie tego warunku

Sąd Okręgowy na podstawie art. 98 k.p.c. w pkt. III. sentencji wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powodów M. D. (1) i B. D. poniesione przez nich koszty postępowania w kwocie 11.817,00 zł, na które składały się: opłata od pozwu w kwocie 1.000,00 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa procesowego w kwocie 17,00 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie 10.800,00 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika – zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radów prawnych (Dz. U. 2018 poz. 265 ze zm.).

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie:

I. naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie tj.:

1. art. 3 k.p.c., w zw. z art. 6 k.c. i w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez pozbawienie podstaw przyjęcie, iż strona powodowa udowodniła roszczenie dochodzone pozwem w zakresie spełnienia przez sporne postanowienia przesłanek abuzywności, w szczególności przesłanki sprzeczności z dobrymi obyczajami i przesłanki rażącego naruszenia interesów powoda i że może to być zastąpione wyłącznie wnioskiem wywodzonym głównie z motywów rozstrzygnięcia Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w postępowaniu dotyczącym umowy w ramach kontroli abstrakcyjnej, z pominięciem rozważenia tego, jak wyglądałaby sytuacja powoda, gdyby spornych postanowień nie ujęto w umowie;

2. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie wadliwej sprzecznej z zasadami logicznego rozumowania oceny zeznań powodów w zakresie w jakim zeznawali, że doradca poinformował ich, że wahania kursów są minimalne i ryzyko jest minimalne, jako logicznych rzeczowych i spójnych, podczas, gdy z treści złożonego przez powodów oświadczenia

przed zawarciem umowy oraz treści umowy kredytu (par. 29) wynikało, że niekorzystna zmiana kursu waluty będzie miała wpływ na wysokość rat kredytu i wartość zadłużenia i nie w treści pisemnych informacji nie ujęto żadnego sformułowania mogącego choćby sugerować, że kurs jest stały czy ryzyko jest „minimalne”, a powodowie posiadający wyższe wykształcenie winni byli we własnym zakresie ocenić skutki ekonomiczne zawieranej umowy, z uwzględnieniem swojej wiedzy, wynikającej z wyższego wykształcenia, co doprowadziło Sąd do wadliwych ustaleń, że powodowie byli zapewniani o stabilności kursu CHF i niewielkim ryzyku związanym z umową, co było podstawą oceny, że sporne postanowienia umowne spełniały przesłanki abuzywności ze względu na zapewnienie powodów o stabilności kursu i minimalnym ryzyku;

3. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nieprzydanie należytej wagi dowodom z dokumentu w postaci aneksu do umowy kredytu zawartych przez strony postępowania, mocą których wprowadzono zasadę ustalania oprocentowania kredytu wedle schematu LI BOR + stała ustalona przez strony marża, a w konsekwencji błędną ocenę, iż ww. aneks nie ma żadnego znaczenia dla oceny zarówno ważności i skuteczności umowy kredytu, jak również dla oceny abuzywności kwestionowanych przez powodów postanowień umownych, podczas gdy ww. dokumenty zgodnie z wolą obu stron stosunku prawnego modyfikowały treść umowy kredytu, w tym w zakresie okoliczności, które zdaniem Sądu I instancji legły u podstaw uznania kwestionowanych postanowień umownych za abuzywne, zaś brak jest dostatecznych podstaw prawnych dla pominięcia ważnie dokonanych i prawnie skutecznych czynności prawnych dokonywanych przez strony stosunku prawnego;

4. art. 228 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. zaniechanie uwzględnienia w ustaleniach faktycznych sprawy faktów powszechnie znanych i mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, tj. że kursy walut obcych są zmienne, a rozpiętość wahań oraz kierunek zmian nie są możliwe do przewidzenia, co w konsekwencji doprowadziło do wadliwego ustalenia, że przeciętny konsument, w tym powodowie, mogli nie uświadamiać sobie i nie uświadamiali sobie hipotetycznej możliwości znacznego wzrostu kursu waluty, a tym samym wzrostu zadłużenia wynikającego z udzielonego kredytu;

5. art. 278 k.p.c. poprzez dokonanie we własnym zakresie i na podstawie własnych tylko wnioskowań Sądu I instancji ustaleń wymagających wiadomości specjalnych, w tym m.in. co do uzyskiwania przez bank dodatkowego wynagrodzenia w postaci spreadu, czy dowolnego ustalania kursów walut, faktycznej możliwości dowolnego (arbitralnego) kształtowania wysokości oprocentowania kredytu, braku oparcia przesłanek zmiany wysokości oprocentowania kredytu na zobiektywizowanych podstawach, braku obiektywnego sposobu weryfikacji zmian oprocentowania dokonywanych przez pozwanego, możliwości dokonywania zmian oprocentowania kredytu w dowolnie wybranym momencie i o dowolną wysokość, możliwości uwzględniania jednych, zaś pomijania innych parametrów zmiany oprocentowania, i to niezależnie do uwarunkowań ekonomicznych, podczas gdy czynienie tego rodzaju ustaleń wymagało zasięgnięcia wiadomości specjalnych z uwagi na materię jakiej dotyczyły, a Sąd nie był władny dokonać takich ustaleń we własnym zakresie, wyłącznie na podstawie własnych przekonań czy własnej wiedzy czy też na podstawie językowej analizy treści umowy kredytu;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.

1. art. 189 k.p.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na pozbawionym podstaw przyjęciu, iż powodom w niniejszej sprawie służył interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umów kredytu, w sytuacji, gdy powodowie wystąpili jednocześnie z roszczeniem dalej idącym, tj. roszczeniem o zapłatę i roszczeniem to zostało przez Sąd I instancji uwzględnione, podczas gdy prawidłowa wykładnia winna prowadzić do wniosku, że wobec wyżej wymienionych okoliczności sprawy interes prawny w żądaniu ustalenia po stronie powodowej nie występuje;

2. art. 32 w zw. z art. 24 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że w dacie zawarcia umowy i w okresie późniejszym nie istniała podstawa normatywna do ustalenia sposobu wykonywania umowy po stwierdzeniu bezskuteczności postanowień odnoszących się do przeliczania wedle tabel kursowych pozwanego banku, a jego zastosowanie winno doprowadzić Sąd do przyjęcia, że nawet w razie bezskuteczności postanowień odnoszących się do tabel kursowych umowa nie staje się niewykonalna, ale może być

wykonywana (także w zakresie ustalenia salda kredytu), w oparciu o normę prawną istniejącą w dacie zawarcia umowy;

3. art. 5 ust. 2 pkt 7 w zw. z art. 111 ust. 1 pkt 4 Ustawy Prawo bankowe poprzez jego niezastosowanie i pominięcie, że banki na podstawie upoważnienia ustawowego są uprawnione do publikowania własnych tabel kursowych, będących podstawą przeliczeń, a działalność bankowa poddawana jest kontroli, co winno doprowadzić Sąd I instancji do konkluzji, że pozwany nie miał dowolności w zakresie ustalania kursów walut, a dokonywał tego na podstawie i w granicach ustawy, pod kontrolą organów nadzoru;

4. art. 69 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 1-4 ustawy z dnia 29.07.2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165 poz. 984.), oraz art. 65 § 2 k.c. i art. 3531 k.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, iż umowa kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem waluty obcej jest sprzeczna z naturą stosunku prawnego oraz z zasadami współzycia społecznego, a zatem poprzez dokonanie oceny wprost sprzecznej z obowiązującymi przepisami prawa bankowego, które w sposób jednoznaczny dopuszczają taką konstrukcję umowną podczas gdy zgodnie z art. 1-4 tzw. „ustawy antyspreadowej” przepisy wprowadzające do ustawy prawo bankowe konstrukcję umowy kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej znajdują zastosowanie także do umów kredytu zawartych przez datą wejścia w życie w/w nowelizacji;

5. art. 69 ust. 1 prawa bankowego, w zw. z art. 69 ust. 3 prawa bankowego w zw. z art. art. 353 1 k.c. w zw. z art. 58 § 3 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, że umowa kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej nie mieści się w ogólnej konstrukcji kredytu przewidzianej w prawie bankowym, tj. narusza zasady współzycia społecznego oraz jest sprzeczna z istotą i naturą stosunku prawnego jakim jest umowa kredytu, podczas gdy prawidłowa wykładnia powołanego przepisu winna prowadzić do wniosku, że umowa kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej stanowi rodzaj umowy kredytu i jest jej dopuszczalnym i prawnie usankcjonowanym wariantem, a co potwierdziła tzw. ustawa „antyspreadowa”, a także późniejsza ustawa o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami;

6. art. 69 ust. 1 prawa bankowego, w zw. z art. 69 ust. 3 prawa bankowego, w zw. z art. 3581 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na nieuprawnionym zawężeniu istoty i natury umowy kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej poprzez odniesienie w/w wyłącznie do celów kodeksowej waloryzacji świadczeń, podczas gdy prawidłowa wykładnia powołanych przepisów winna uwzględniać zarówno konstrukcję umowy kredytu, sposób finansowania kredytu, zgodny zamiar stron co do wprowadzenia indeksacji kwoty kredytu do zawieranej przez strony umowy oraz cel jej wprowadzenia, jakim było zaoferowanie powodowi finansowania na korzystniejszych warunkach, tj. przy zastosowaniu znacząco niższego oprocentowania kredytu,

7. art. 65 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 354 k.c. poprzez ich wadliwą wykładnię, wyrażającą się w dokonaniu wykładni oświadczeń woli stron umowy o kredyt z naruszeniem zasady życzliwej interpretacji umowy benigna interpretatio oraz favor contractus, co w konsekwencji doprowadziło Sąd I instancji do oceny oświadczeń woli stron umowy o kredyt z pominięciem powziętego przez nie zamiaru gospodarczego i bez uwzględnienia celu zawartej umowy i przedsięwziętych środków dla jej wykonania;

8. art. 58 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 65 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że dla ważności postanowień umowy kredytu nie ma znaczenia normatywna treść umowy wynikająca z zawartych przez strony aneksów do umowy, na mocy których sporne postanowienia umowy odwołujące się do tabel kursowych banku w pierwotnym brzmieniu nie miały już zastosowania w stosunku do stron, czyli w konsekwencji:

- nieuwzględnieniu okoliczności, że na skutek zawarcia przez strony sporu aneksu, nawet przy hipotetycznym założeniu pierwotnej nieskuteczności postanowień umowy, umowa o kredyt uległa takiej zmianie, która przy uwzględnieniu zgodnej woli stron (dobrowolny charakter zawartego aneksu do umowy), a także zamiaru i celu gospodarczego związanego z zawartym aneksem (chęć dalszego wykonywania umowy przez założony okres umowny),

pozwalala na utrzymanie w dalszym ciągu umowy zawartej pomiędzy stronami co jest zgodne z zasadą trwałości umowy,

- pominięcie skutków zawartego pomiędzy stronami aneksu do umowy, w którym strony ustaliły nowe, inne od pierwotnego brzmienia zasady spłaty kredytu, spowodowało, że Sąd I instancji całkowicie w oderwaniu od zmiany dokonanej przez strony w umowie orzekł w konsekwencji o nieważności umowy, mimo że powód kwestionował w pozwie jedynie postanowienia umowy w ich pierwotnym brzmieniu, w żadnym razie nie kwestionując zmian wprowadzonych do umowy, na zgodny przecież wniosek obu jej stron. Uwzględnienie tej okoliczności - zmiany umowy - skutkowałoby oddaleniem żądania pozwu albowiem zgodnym zamiarem stron, wobec zawarcia aneksu, było utrzymanie w mocy istniejącej pomiędzy stronami umowy kredytu, tym razem na nowych warunkach, które obie strony akceptowały chcąc zachować ciągłość istniejącego stosunku prawnego.

9. art. 353¹ k.c. poprzez jego błędną wykładnię i w konsekwencji zastosowanie w sytuacji, gdy jak wynika z motywów orzeczenia, negatywna ocena Sądu wynika ze sposobu wykonywania umowy, a zatem nie powinien mieć zastosowania przepis dot. oceny treści umowy, ale przepisy dot. ew. nienależytego wykonywania umowy (swobodne określenie kwoty kredytu czy kwoty do spłaty, stanowi element wykonywania umowy, nie element kształtujący), nie jest to bowiem kwestia ułożenia stosunku prawnego (nie to leży w istocie u podstaw motywów), ale kwestia związana ze sposobem wykonywania tego stosunku.

10. art. 385¹ § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji przyjęcie przez Sąd, że ustawodawca krajowy nie wprowadził do przepisów zastrzeżenia dotyczącego dalszego wykonywania umowy po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków, podczas, gdy polski ustawodawca przyjął, że jeżeli postanowienie spełniające przesłanki abuzywności nie wiąże konsumenta to strony są związane umową w pozostałym zakresie, co doprowadziło Sąd I instancji do oceny prawnej, że skoro treść odnosząca się do tabel kursowych spełnia przesłanki abuzywności i jest bezskuteczna wobec powoda, a polski ustawodawca nie stwierdził czy wówczas strony są związane umowa w pozostałym zakresie to jest to jedna z podstaw do przyjęcia nieważności umowy;

11. art. 385¹ § 1 k.c. i art. art. 385² k.c. poprzez wadliwą ich wykładnię polegającą na:

1) dokonywaniu oceny „klauzul indeksacyjnych” i stwierdzenia ich bezskuteczności jedynie przez odniesienie do treści odnoszącej się do dokonywania przeliczeń podług kursu;

2) dokonywaniu oceny postanowienia § 1 ust. 3A, które to postanowienie nie kreowało praw lub obowiązków powoda, a jedynie stanowiło udzieloną jej informację, która nie może być przedmiotem badania pod kątem spełnienia przesłanek abuzywności;

3) dokonywaniu oceny postanowienia § 1 ust. 3 stanowiące, że waluta waloryzacji jest CHF, w sytuacji, gdy postanowienie to nie narusza w żaden sposób interesów powódki, a stanowi wyraz woli strony waloryzacji kredytu do CHF;

4) pominięciu przy ocenie abuzywności spornych postanowień okoliczności zawarcia umowy tj. motywacji powoda, co do zaciągnięcia kredytu waloryzowanego kursem CHF, treść złożonych przez powoda oświadczeń, zakres udzielonych powodowi informacji, jak też z zaniechaniem uwzględnienia okoliczności w jakich doszło do zawarcia umowy przez powoda aktywnego zawodowo, wykształconego, orientujących się w produktach hipotecznych, a zatem powód dokładanie widział i w dacie zawierania umowy jakiego produktu poszukuje, o jakich parametrach, a w szczególności w jakich warunkach cenowych, byli w stanie porównać oferty kredytowy i wybrać produkt dla niego najkorzystniejszy;

5) pominięciu przez Sąd I Instancji oceny co do tego, jak kształtowałyby się sytuacja powoda (w tym ekonomiczna), gdyby zaciągnął kredyt Złotowy bez mechanizmu waloryzacji tj., że w dacie zawierania umowy ich oprocentowanie i marża byłaby wyższa;

6) nieuzasadnionym przyjęciu przez Sąd, iż to w jaki sposób pozwany kształtował kursy w tabelach kursowych pozostaje bez znaczenia dla oceny przesłanek abuzywności, podczas, gdy tego rodzaju ocena stanowi wyłącznie o tym, że Sąd I Instancji dokonał kontroli abstrakcyjnej, nie zaś indywidualnej, bowiem kontrola indywidualna nie może pomijać sposobu wykonywania umowy;

7) niezasadnym pominięciu, niekwestionowanej przez powoda, a dowodzonej przez stronę pozwaną okoliczności, iż w przypadku skorzystania przez powoda z oferty kredytu Złotowego, sporne postanowienia w ogóle nie znalazły się w umowie kredytu, ale wówczas kredyt byłby oprocentowany wedle stawki referencyjnej WIBOR, co powód uznawał za niekorzystne ekonomicznie.

13. art. 385¹ k.c. oraz art. 385² k.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c. w zw. art. 3 Dyrektywy Rady 93/13/EWG oraz w zw. z art. 6 Dyrektywy Rady 93/13/EWG poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że pojęcie „postanowienie umowy”, o którym mowa w powołanych przepisach należy rozumieć wyłącznie, jako jednostkę redakcyjną umowy, co w konsekwencji doprowadziło Sąd I instancji do wadliwej konkluzji, że ze względu na ujęcie w postanowieniu § 10 ust. 5 umowy kredytu mechanizmu, pozwalającego bankowi na jednostronne kształtowanie kursu waluty we własnych tabelach oraz wysokości spreadu, o usunięciu z umowy § 1 ust. 3 i 3 A i § 10 ust. 5, co doprowadziło do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, a w konsekwencji także i ryzyka walutowego, podczas, gdy prawidłowa wykładania powołanych przepisów winna prowadzić do konkluzji, że ewentualna abuzywność treści, w zakresie w jakim umożliwia dokonywanie przeliczeń, podług kursu waluty z tabeli kursowej publikowanej przez pozwanego, nie stanowi o usunięciu z umowy całych jednostek redakcyjnych, w których treść tę ujęto, a tym bardziej nie prowadzi do eliminacji z umowy mechanizmu indeksacji i zaniknięcia ryzyka kursowego;

14. art. 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, a w szczególności bezzasadne przyjęcie, iż niezależnie od wartości dokonanych przesunięć majątkowych między stronami, po stronie powoda wystąpiło zubożenie na kwotę 134.693,26 złotych oraz 80.623,66 CHF oraz, że wszystkie kwoty świadczone przez powoda na rzecz pozwanego w okolicznościach sprawy stanowiły świadczenia nienależne, na skutek zaniechania oceny wystąpienia przesłanek roszczenia o zwrot spełnionych świadczeń i braku rozważenia, które z roszczeń kondykcyjnych przewidzianych w art. 410 § 2 k.c. służyć mogło powodowi;

15. art. 411 pkt 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie, podczas, gdy w okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy powinien z urzędu wziąć pod uwagę, że spełnianie przez powodów każdorazowych miesięcznych świadczeń na rzecz banku czyniło zadość zasadom współżycia społecznego, gdyż stanowiło zwrot korzyści, uzyskanej przez powodów, na skutek udostępnienia przez bank kapitału kredytu, na podstawie umowy uznanej następnie przez Sąd za nieważną.

W związku z tymi zarzutami pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, zmianę punktu III wyroku w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, poprzez zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem I Instancji oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu za pierwszą i za drugą instancję w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelację pozwanego należy uznać za zasadną jedynie w zakresie odnoszącym się do rozstrzygnięcia o odsetkach.

Ustalenia faktyczne poczynione przez sąd I instancji co do treści zawartej umowy oraz okoliczności jej zawarcia są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

Sąd I Instancji prawidłowo ustalił stan faktyczny i wszechstronnie ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy. Ustalenia oraz ocena wiarygodności dowodów dokonana przez Sąd Okręgowy mieszczą się w ramach swobodnej oceny dowodów wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c., w szczególności są zgodne z regułami logicznego rozumowania oraz doświadczeniem życiowym. Apelacja stanowi w istocie polemikę z właściwymi ustaleniami faktycznymi, poczynionymi na bazie niekwestionowanych dokumentów oraz przesłuchania powodów. Pozwany w rzeczywistości podważa dokonaną na ich podstawie ocenę prawną roszczenia. Kwestia ta nie należy zaś do sfery oceny dowodów, lecz ma charakter materialnoprawny.

Przede wszystkim zeznania powodów nie pozostają w sprzeczności z dowodami w postaci dokumentów złożonych w niniejszej sprawie. Należy podkreślić, że potwierdzenie w umowie, oraz złożonych przez powodów oświadczeniach (k.425-426 i k.427), iż zostali oni zapoznani z ryzykiem kursowym i wpływem zmiany kursu waluty na wysokość salda kredytu i oprocentowania nie oznacza, że ocena zeznań powodów jest wadliwa. Zakres obowiązku informacyjnego Banku, wynika z orzecznictwa TSUE (wyrok z 20 września 2017 r., C 186/16, pkt 49, pkt 50, wyrok z dnia 20 września 2018 r. C - 51/17 TSUE (pkt 78), wyrok TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r. (C-776/19, pkt 65). Zgodnie ze wskazanymi wyżej judykatami pozwany winien był przekazać powodom taki zakres informacji, który pozwoliłby im uświadomić sobie istnienie ryzyka walutowego oraz skalę tego ryzyka. Pozwany tych okoliczności w niniejszej sprawie nie wykazał, a na nim w tym zakresie spoczywał ciężar dowodu. Sam fakt podpisania przez kredytobiorców ww. oświadczeń przedstawionych im przez bank, nie oznacza że pozwany dopełnił formalności w tym zakresie. Z treści tych oświadczeń nie wynika rzeczywisty rozmiar kosztów umowy oraz ryzyka związanego z kredytem waloryzowanym do CHF. Nie wskazano w nim co należy rozumieć pod pojęciem kosztów kredytu, oraz jak mechanizm ryzyka walutowego oraz zmiennej stopy referencyjnej wpływa na koszty kredytu. W sytuacji gdy pozwany nie przekazał powodom wymaganego zakresu informacji, to oświadczenie to należy odczytywać jedynie jako potwierdzenie informacji o samym istnieniu ryzyka kursowego, a nie jego istocie i potencjalnej skali.

Niezależnie od powyższego podkreślić należy, że rozważania dotyczące tego, czy udzielony przez bank zakres informacji wyczerpuje obowiązek banku sformułowania postanowień określających główne świadczenia stron w sposób jednoznaczny w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. stanowi ocenę prawną ustalonego stanu faktycznego. Podobnie ocenić należy zarzuty wskazane w punkcie I.1 i I.3 apelacji, albowiem to czy sporne postanowienia pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interes powodów wymaga dokonania wykładni przepisów prawa. Samo zaś stwierdzenie w apelacji, że miała miejsce błędna ocena materiału dowodowego warunków powyższych nie spełnia. Nie wskazano bowiem, jakie kryteria oceny naruszył Sąd pierwszej instancji w stosunku do konkretnych dowodów i nie wyjaśniono należycie, poprzestając na przedstawieniu własnej wersji takiej oceny, dlaczego zarzucane uchybienie mogło mieć wpływ na ostateczne rozstrzygnięcie. Tylko zaś w takim wypadku zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. mógłby okazać się skuteczny (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 stycznia 2001 roku, IV CKN 970/00 i w wyroku z dnia 06 lipca 2005 roku, III CK 3/05).

Słusznie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 grudnia 2010 r., sygn. akt XVII Amc 1531/09. Skutkował on wpisem do rejestru klauzul niedozwolonych rozwiązania przewidującego analogiczne do przyjętych w omawianej sprawie zasad przeliczenia rat odsetkowo – kapitałowych. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, OSNC 2016/4/40 stwierdził, że przewidziana w art. 479⁴³ k.p.c. rozszerzona prawomocność materialna wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca za niedozwolone, rozpatrywana w aspekcie mocy wiążącej, powoduje konieczność uznania - w przypadku sporu na tle takich konkretnych stosunków materialnoprawnych - że dane postanowienie umowne powielające postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone i wpisane do rejestru lub postanowienie identyczne z nim w treści, jest niedozwolone. Innymi słowy, konsument może powoływać się w indywidualnym postępowaniu na abuzywność postanowienia wpisanego do rejestru wobec danego przedsiębiorcy, a sąd orzekający w ramach kontroli incydentalnej związany jest wyrokiem będącym podstawą takiego wpisu. Pozwany nie przedstawił argumentów wskazujących na nieaktualność kwalifikacji przyjętej w wyroku z 27 grudnia 2010 r.

Niesłuszny był również zarzut, że Sąd pierwszej instancji w sposób nieuprawniony dokonał we własnym zakresie ustaleń wymagających wiedzy specjalnej, co do okoliczności szczegółowo wymienionych w punkcie I 5 apelacji. Nie można zgodzić się ze skarżącym, że okoliczności te i ich ocena wymagała zasięgnięcia opinii biegłego specjalisty, ponieważ konkluzja taka jest wynikiem dokonanej samodzielnie przez sąd wykładni umowy kredytu i analizy prawnej kontraktu dokonanej przez pryzmat przepisów Prawa bankowego regulujących umowę kredytu oraz kodeksu cywilnego normującego skutki niedozwolonych postanowień umownych. Okoliczności te nie wymagały zasięgnięcia opinii biegłego specjalisty, zaś Sąd mógł samodzielnie dokonać wykładni umowy.

Reasumując zakres postępowania dowodowego, jakie przeprowadził Sąd pierwszej instancji, był wystarczający dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy z punktu widzenia materialnoprawnej podstawy powództwa (art. 227 k.p.c.).

W ocenie Sądu Apelacyjnego analiza prawna sprawy dokonana przez Sąd pierwszej instancji w aspekcie posiadania przez powodów interesu prawnego w żądaniu stwierdzenia nieważności umowy kredytu zawartej z poprzednikiem prawnym pozwanego jest prawidłowa. Interes ten, należy bowiem rozumieć szeroko i pojęcie to powinno być interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądu w celu zapewnienia stronie należytej ochrony prawnej. W najnowszym orzecznictwie podkreśla się, że zastosowanie powyższego przepisu, nawet pomimo istnienia dalej idącego roszczenia, jest możliwe, jeżeli wyrok wydany w sprawie o dalej idące roszczenie nie usunie niepewności w zakresie wszelkich skutków prawnych, jakie wynikają lub mogą wynikać w przyszłości ze stosunku prawnego, którego istnienie zostało zakwestionowane (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, Lex nr 1766003 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 26 maja 2020 r., I CSK 491/19, Legalis nr 2399374). Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury interes prawny istnieje, gdy istnieje niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich naruszenia lub kwestionowania. Interes prawny zachodzi zatem nie tylko wtedy, gdy dotyczy obecnych stosunków prawnych i praw ale dotyczy także przyszłych lub prawdopodobnych stosunków prawnych. Może on wynikać zarówno z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda, jak i zapobiegać temu zagrożeniu (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r., III CZP 106/05, OSNC 2006 r., Nr 10, poz. 160, Biul. SN 2006 r., nr 3, poz. 6, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2014 r., III CZP 121/13, OSNC 2015 r., Nr 2, poz. 15, Biul. SN 2014 r., Nr 3, poz. 6, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2011 r., III CSK 127/10, OSN - ZD 2012 r., Nr 1, poz. 17, z dnia 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, M. Prawn. 2014 r., Nr 20, poz. 1085, z dnia 15 maja 2013 r., III CSK 254/12, M. Prawn. 2014 r., Nr 20, poz. 1085, z dnia 18 czerwca 2015 r., III CSK 372/14, G. Prawn. 2015 r., Nr 121, poz. 11, z dnia 8 lutego 2013 r., IV CSK 306/12, nie publ., z dnia 22 października 2014 r., II CSK 687/13, nie publ., z dnia 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ., z dnia 14 kwietnia 2016 r., IV CSK 435/15, nie publ., z dnia 2 lutego 2017 r., I CSK 137/16, nie publ.).

Z powyższych judykatów wynika, że interes prawny istnieje, gdy ze spornego stosunku prawnego wynikają dalej idące skutki, których dochodzenie na drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest aktualne - w takim przypadku tylko powództwo o ustalenie może w sposób definitywny rozstrzygnąć stan niepewności.

W tej sprawie powodowie wnosząc jednocześnie o zasądzenie wskazanej w pozwie kwoty dochodzonej z uwagi na nieważność umowy, nie tracą interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności tej umowy, bowiem ochrona ich strefy prawnej wymaga wykazania, że stosunek prawny ma inną treść (umowa jest zawarta na długi okres czasu, a na dzień wyrokowania okres ten jeszcze nie upłynął). Przesądzenie nieważności umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej kończy spór stron w tym zakresie, skutkując koniecznością wzajemnego rozliczenia. Ograniczenie orzeczenia jedynie do żądania zapłaty – bez ustalenia nieważności umowy – nie uchyliłoby wątpliwości dotyczących istnienia stosunku stron na przyszłość, nie zaspokajając interesu prawnego powodów w tak szerokim zakresie, jak może to uczynić wyrok uwzględniający powództwo o ustalenie, obejmujący swym zakresem wszelkie skutki wynikające z kwestionowanej umowy.

Sąd Apelacyjny nie podziela natomiast stanowiska Sądu pierwszej instancji o bezwzględnej nieważności (art. 58 § 1 k.c.) umowy zawartej przez strony z powodu sprzeczności z przepisami ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe

(art. 69) oraz naturą stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.). Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony umowy kredytu, tekst jedn. Dz. U. z 2002 roku, nr 72, poz. 665 ze zm.), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego, mając swoje źródło w zasadzie swobody umów, co potwierdza dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego, jak i ustawodawca (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14).

W niniejszej sprawie powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę o kredyt hipoteczny, na podstawie której bank udzielił im kredytu w kwocie łącznej 500 000 zł wypłaconej kredytobiorcy w walucie polskiej po przeliczeniu na walutę szwajcarską (CHF) dla celów informacyjnych, według kursu ustalonego przez pozwanego bank. Z powyższego wynika, że udzielony powodowi kredyt jest kredytem indeksowanym. Tego rodzaju kredyt nie jest ustawowo zdefiniowany, jednak powszechnie przyjmuje się w obrocie prawnym, że jest to kredyt wyrażony w walucie polskiej, przeliczony na walutę obcą i wypłacony (uruchomiony) w walucie polskiej, zaś kredytobiorca dokonuje spłaty rat kapitałowo – odsetkowych w walucie polskiej po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień. Przytoczone szczegółowo w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku elementy konstrukcyjne umowy, świadczą o tym, iż strony zawarły umowę kredytu indeksowanego, która mieści się w ramach konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej dopuszczalny wariant (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 prawa bankowego), określając wszystkie niezbędne elementy umowy kredytu przewidziane w przepisach prawa bankowego. Uzupełnieniem zasady swobody umów jest przepis art. 358¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W wykonaniu umowy o kredyt indeksowany, podobnie zresztą, jak w wypadku kredytu denominowanego, nie dochodzi do faktycznego zakupu przez bank waluty i jej sprzedaży klientowi dokonującemu spłaty raty. Oznacza to, iż wszelkie operacje wykonywane są jedynie „na papierze”, dla celów księgowych, natomiast do faktycznego transferu wartości dewizowych w którąkolwiek stronę nie dochodzi (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 07 maja 2013 roku, VI ACa 441/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 maja 2015 roku, I ACa 16/15). Postanowienie umowne dotyczące dokonywania przeliczenia wartości zadłużenia kredytobiorcy na CHF oraz wysokości rat spłaty kredytu z CHF na PLN są jedynie elementem klauzuli waloryzacyjnej w rozumieniu art. 358¹ § 2 k.c., która służy przede wszystkim „ustaleniu i utrzymaniu wartości świadczeń w czasie” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 roku, I CSK 1049/14). A zatem umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej została zawarta przez strony w granicach swobody umów. W świetle aktualnego orzecznictwa nie budzi wątpliwości, że umowa kredytu wiążąca wysokość udzielonego kredytu oraz wysokość jego spłat z kursem waluty obcej jest dopuszczalna.

Z kolei wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej z dnia 29 lipca 2011 r. spowodowało sprecyzowanie, co powinna zawierać umowa kredytu indeksowanego i denominowanego do waluty obcej, co nie oznacza jednak, iż do tego momentu zawieranie umowy o kredyty tego rodzaju było niedopuszczalne, jak również, że powyższa ustawa nowelizująca sanowała ważność takich umów. Przepis powyższy potwierdza zatem to, co wcześniej wynikało już z zasady autonomii woli stron (art. 353¹ k.c.), tj. dopuszczalność zawierania takich umów (por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/19, czy z 30 października 2020 r., II CSK 805/18).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, trafnie natomiast Sąd pierwszej instancji stwierdził, że zawarte w umowie z 3 sierpnia 2006 roku, szczegółowo wymienione w § 1 ust. 3, § 1 ust. 3a, §7 ust. 1, § 11 - klauzule waloryzacyjne są abuzywne, a eliminacja tych postanowień z umowy prowadzi do jej upadku.

Obecnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego postanowienia umowne pozwalające na jednostronne kształtowanie kursu waluty indeksacyjnej przez bank bez wskazania w umowie obiektywnych kryteriów ustalania tych kursów

są oceniane niemal jednolicie jako niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r. II CSK 483/18, wyrok SN z 29 października 2019 r. IV CSK 309/18). Jednocześnie podkreśla się, że umowa sprzeczna z prawem czy też z zasadami współżycia społecznego, skutkuje jej nieważnością z mocy art. 58 § 1 lub 2 k.c., a zatem jako nieistniejąca od samego początku, nie może swoimi postanowieniami rażąco naruszać interesów konsumenta, a zatem nie może być poddana jednocześnie ocenie pod kątem abuzywności tychże postanowień, według kryteriów wynikających z art. 385¹ - 385³ k.c. i z dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Ta sama umowa nie może jednocześnie naruszać art. 69 prawa bankowego, art. 353¹ k.c., 358¹ § 2 i 5 k.c., 536 § 1 k.c. jak i art. 385¹ k.c. czy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13. Za niedozwolone można bowiem uznać tylko postanowienia umowy, które nie są sprzeczne z prawem (uchwała SN z 13 I 2011 r. III CZP 119/10, wyrok SN z 12 IX 2014 r. I CSK 624/13).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W myśl art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego artykułu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Stosownie do treści art. 385¹ § 3 k.c., niezgodnione indywidualnie są natomiast te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Zgodnie zaś z art. 385¹ § 4 k.c., ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Podkreślić należy, że art. 385¹ k.c. stanowi implementację art. 3 dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich 93/13/EWG z dnia 05 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L Nr 95, s. 29 ze zm.), który stanowi, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

W przedmiotowej sprawie nie było wątpliwości, iż powodowie zawierając z pozwanym umowę kredytową, posiadali status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c.

Jak wynika z wyroków Trybunału Sprawiedliwości w sprawach C-186/16, Andriuciu, z dnia 20 września 2017 r.; C-51/17, OTP Bank, z dnia 20 września 2018 r.; C-118/17, Dunai z dnia 14 marca 2019 r. oraz z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, nie jest możliwe odrywanie klauzuli ryzyka walutowego (wyrażonej czy to przez indeksację czy też denominację) od mechanizmu przeliczania waluty krajowej na walutę obcą. Trybunał Sprawiedliwości kwalifikuje konsekwentnie klauzule dotyczące ryzyka wymiany, do których zalicza także sposób ustalania kursu wymiany, jako klauzule określające główny przedmiot umowy kredytu zarówno denominowanego, jak i indeksowanego (wyroki: C-260/18, pkt 44; C-118/17, pkt 48, 49, 52; C-51/17, pkt 68 oraz C-186/16). W konsekwencji przedstawionego stanowiska TSUE trafna jest kwalifikacja przez Sąd Okręgowy postanowień umowy kredytu dotyczących udzielenia kredytu indeksowanego do CHF, jako określających główne świadczenia stron. Przedmiotowe postanowienia wprowadzają do umowy ryzyko walutowe obciążające konsumenta, bez którego nie doszłoby do podpisania umowy kredytu indeksowanego. Nałożone na powodów ryzyko walutowe jest zatem istotnym elementem umowy, wpływającym na ostateczną wysokość świadczeń konsumenta wynikających z umowy kredytu, zatem odnoszące się do niego postanowienia muszą być uznane za określające główne świadczenia stron.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, stwierdził, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule, a zatem także klauzule zamieszczone we wzorcach umownych kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy. W konsekwencji w ten sposób należy też ocenić postanowienie (część postanowienia) stanowiące część mechanizmu indeksacyjnego, określające sposób oznaczenia kursu właściwego dla przeliczenia walutowego.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że zakwestionowane przez powodów klauzule indeksacyjne zawarte w § 1 ust. 3 i ust. 3a, § 7 ust. 1, § 11 ust. umowy o kredyt z 3 sierpnia 2006 r. dotyczą głównych świadczeń stron, wyrażają istotę powstałego stosunku umownego, są elementem rzutującym na wysokość obciążających i należnych stronom świadczeń. Na ich podstawie określana jest równowartość kwoty kredytu w CHF, którą obowiązany jest zwrócić kredytobiorca oraz wysokość obciążających kredytobiorcę rat, składających się z oprocentowania stanowiącego wynagrodzenie banku za korzystanie z jego kapitału.

Warunkiem koniecznym (choć niewystarczającym) ustalenia, iż postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem, jest przedstawienie przez przedsiębiorcę dowodu, iż treść tego postanowienia była przedmiotem negocjacji z konsumentem, mając przy tym na uwadze, iż zgodnie z art 3 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG fakt, że niektóre postanowienia umowy były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza uznania innych jej postanowień za nieuzgodnione indywidualnie, zwłaszcza jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona na podstawie uprzednio sformułowanego wzorca. W nauce prawa nie budzi wątpliwości, że za nieuzgodnione indywidualnie trzeba uznać postanowienie, które konsument wybrał spośród kilku zaproponowanych przez przedsiębiorcę.

Okoliczność, że pozwany bank oferował również umowy kredytu innego niż indeksowany, nie stanowi zatem podstawy, aby uznać, że treść zamieszczonych w umowie kredytowej zawartej z powodem postanowień dotyczących sposobu przeliczania waluty, czyli w istocie sposobu waloryzacji zadłużenia kredytobiorcy została z nim indywidualnie uzgodniona. W świetle art. 385¹ k.c. bez znaczenia jest, czy powodowie „świadomie” dokonali wyboru umowy o kredyt indeksowany, jeśli tekst tej umowy został opracowany przez pozwanego (por. A. Olejniczak, Komentarz do art. 385, w: Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna, red. A. Kidyba, LEX 2014, i przywołana tam literatura, A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art.3851, w: Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna, tejże, LEX 2011; por. również: M. Jagielska, Nowelizacja Kodeksu cywilnego: kontrola umów i wzorców umownych, Monitor Prawniczy 11/2000, s. 700; podobnie Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z dnia 14 grudnia 2010 roku, sygn. akt: XVII Amc 426/09).

W świetle powyższego to na pozwanym banku spoczywał obowiązek wykazania, że postanowienia dotyczące odesłania do sporządzonych przez niego tabel kursowych, były przedmiotem indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami, jednak bank obowiązkowi temu w żaden sposób nie sprostał. Nie budzi wątpliwości, że przedmiotem umowy zawartej z powodami jako konsumentami był oferowany przez pozwanego kredyt, oparty na gotowym wzorcu umownym. Zastosowanie wzorca wskazywało na brak indywidualnych uzgodnień postanowień umowy (por. np. wyroki Trybunału Sprawiedliwości: z 15 stycznia 2015 r., C – 537/13 czy z 9 lipca 2020 r., C - 452/18).

Wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem nakazuje, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyrok TSUE z dn. 23.04.2015 r., Van Hove, C 96/14, EU:C:2015:262, pkt 50, wyrok w sprawie C-186/16 teza 2 i 3 oraz w sprawie C – 51/17 (pkt 3 sentencji)).

W tej sprawie zakres udzielonych powodom informacji o ryzyku był ogólnikowy i niewystarczający i nie spełnia kryteriów wynikających z dyrektywy 93/13. Kredytobiorcy oświadczyli bowiem, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym, w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptują. Nadto oświadczyli, że są świadomi, iż z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, którego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu. Kredytobiorcy oświadczyli również, że zostali dokładnie zapoznani z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązyującymi w banku oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptują (§ 29 ust. 1 i 2 umowy). Tego rodzaju ogólnikowa informacja o możliwości wzrostu kursu CHF i w konsekwencji o możliwości wzrostu raty kredytu w powiązaniu z zeznaniami powodów w charakterze

strony nie pozwala na przyjęcie, że powodowie – konsumenci mieli możliwość świadomego podjęcia decyzji w zakresie zawarcia umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej CHF i obejmowali swą świadomością skutki wprowadzenia do umowy mechanizmu przeliczeniowego w postaci miernika waluty CHF. Nie ma w sprawie podstaw do przyjęcia, że przekazano powodom informacje na tyle rzetelne i wyczerpujące, zwłaszcza co do tego, o ile może wzrosnąć kurs CHF w trakcie trwania umowy kredytu zawartej na okres ponad 20 lat, żeby można było przyjąć, iż jako konsument rozsądny, krytyczny, szeroko poinformowany, wyrazili świadomie zgodę na obciążenie nieograniczonym ryzykiem kursowym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego spełnione zostały również pozostałe warunki uznania kwestionowanych postanowień za niedozwolone. Nielojalność Banku wobec konsumenta, wyrażająca się w proponowaniu mu produktu związanego z istotnym ryzykiem walutowym i jednocześnie zaniechanie rzetelnego poinformowania konsumenta o tym, jak kosztowne mogą być dla niego skutki związania się takim kredytem, stanowi o naruszeniu dobrych obyczajów. Jak wskazał TSUE, oceniając postanowienie umowne, należy sprawdzić, czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby taki warunek w drodze negocjacji indywidualnych (por. wyroki TSUE z dn. 14.03.2013 r., C-415/11 oraz z dn. 26.01.2017 r., C-421/14). W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie można racjonalnie oczekiwać, że powodowie zaakceptowaliby ryzyko walutowe, gdyby rzetelnie wskazano jego rozmiar.

Dodać należy, że postanowienie umowne jest ukształtowane w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, gdy za jego pomocą przedsiębiorca kształtuje prawa i obowiązki w sposób, który jest wyrazem nielojalności polegającej na nieuwzględnieniu słusznych interesów konsumenta. Jednocześnie, rażąco narusza interesy konsumenta postanowienie powodujące znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Narazenie powodów na wręcz nieograniczone i wieloletnie ryzyko wzrostu zadłużenia stanowi o rażącym naruszeniu ich interesów jako konsumentów. Wzrost kursu franka uderzał w kredytobiorcę podwójnie: powodował wzrost kwoty głównej kredytu (zadłużenia z tytułu kapitału), a przez to wzrost kapitałowej części raty, a dodatkowo istotnie podwyższał odsetki i marżę (provizję) należne bankowi, które naliczane były nie od wyjściowego kursu kupna lecz od aktualnego na dzień spłaty raty kursu sprzedaży CHF.

W konsekwencji doszło do ukształtowania praw i obowiązków kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, naruszając przy tym rażąco ich interesy. Powodowie nie zostali poinformowani o ryzyku kursowym w sposób pozwalający na świadome podjęcie decyzji, czy są gotowi na takie ryzyko na przestrzeni kilkudziesięciu lat, przyjęli na siebie nieograniczone ryzyko umowne, przy jednoczesnym braku analogicznego obciążenia po stronie pozwanego Banku. Nie można zatem zgodzić się z zarzutem naruszenia przepisu art. 65 k.c. Na pewno zamiarem powodów nie było wzięcie kredytu, którego wysokość do spłaty podwoi się, bowiem takie działanie byłoby nieracjonalne. Powodowie wybrali kredyt waloryzowany tylko dlatego, że nie uświadomiono ich jak duże ryzyko biorą na siebie w związku z tym, że do umowy wpleciono taki a nie inny mechanizm waloryzacji.

Powodowie nie mieli żadnego wpływu na treść umowy w zakresie klauzul waloryzacyjnych, a tym bardziej na kształtowanie tabel czy kursu średniego, co stawiało ich w niekorzystnej sytuacji i powodowało konieczność przyjęcia stanowiska, że strony w tak ukształtowanym stosunku prawnym nie miały równych względem siebie praw i obowiązków. Bank przyznał sobie prawo do arbitralnego decydowania o wysokości kwot kredytów oraz rat, które powodowie mieli spłacać, a wynikało to z treści klauzul abuzywnych. Z zeznań powodów wynikało, że doradca przedstawił im oferty kredytu złotowego, oraz walutowego, zapewniając, że ten ostatni to kredyt bezpieczny objęty niskim ryzykiem walutowym.

Materiał dowodowy potwierdza zatem, że nie przedstawiono powodom żadnej symulacji kursu franka szwajcarskiego ani tym bardziej kursów historycznych czyli wahań ceny waluty w długim czasie. Takie zeznania i brak dowodu przeciwnego, który winien być prowadzony, zgodnie z przepisem art. 6 k.c. w zw. z art. 385¹ § 4 k.c. przez pozwanego, świadczą o rzeczywistej niemożliwości negocjowania umowy i nienależytym poinformowaniu kredytobiorców o oferowanym produkcie.

Reasumując zapis § 7 umowy kredytu z 3 sierpnia 2006 roku stanowiący, że „kwota kredytu wyrażona w CHF walucie jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu/transzy kredytu” oraz § 11 ust. 4 umowy, zgodnie z którym raty kapitałowo-odsetkowe spłacane miały być w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 są abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Postanowienia te nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami, lecz przejęte ze stosowanego przez pozwanego bank wzorca umownego i są sprzeczne z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interes. Treść wniosku o udzielenie kredytu, czy oświadczenie kredytobiorców o ryzyku walutowym nie dają podstaw do przyjęcia, że postanowienia dotyczące metody ustalania kursu wymiany walut, zostały z nimi uzgodnione indywidualnie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego postanowienia wprowadzające do spornej umowy ryzyko walutowe są niezrozumiałe dla konsumenta pod względem ekonomicznym przede wszystkim z tego powodu, że konsument jako słabsza i zdecydowanie gorzej poinformowana strona umowy, nie był w stanie samodzielnie rozpoznać rzeczywistych skutków ekonomicznych takiej umowy tj. zakresu ryzyka walutowego i jego wpływu na swoje ostateczne obciążenia finansowe, a pozwany jako profesjonalista zaniechał udzielenia w tym względzie właściwej informacji.

Bank nie przedstawił powodom w sposób jasny zasad wyznaczania kursu CHF, tak aby mogli oni zorientować się co do skutków ekonomicznych takiego rozwiązania. Na podstawie zapisu § 1 ust. 3a i § 7 ust. 1 umowy, którą strony zawarły nie można bowiem określić kwoty pieniężnej, odpowiadającej wartości udzielonego kredytu w walucie obcej, jako walucie rozliczeniowej. Ustalenie tej kwoty zostało uzależnione od dwóch niewiadomych tj. kursu wymiany waluty i momentu jego ustalenia. Kurs wymiany waluty określał kurs kupna CHF z tabel banku, ustalany w sposób jednostronny przez przedsiębiorcę i nieweryfikowalny. Jak wyraził to Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 kwietnia 2021 r. wydanym w sprawie III CSK 159/17 o niespełnieniu przez klauzulę waloryzacyjną wymogu jednoznaczności świadczy to, że to postanowienie umowne nie zawierało wskazania obiektywnych kryteriów, na podstawie których wymieniana miała być waluta obca na walutę polską przy uruchomieniu kredytu i jego spłacie.

Z przywołanych postanowień wynika, że pozwany bank zastrzegł sobie dodatkowy zysk w postaci spreadu walutowego. Sposób, w jaki to uczynił mijał się z zasadą transparentności przejrzystości umowy. W tym względzie powołać się można na wyrok TSUE z 30 kwietnia 2014 r. wydany w sprawie C-26/13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt, w którego pkt 74 wyjaśniono m.in., że dla oceny abuzywności postanowienia, będącego współźródłem spreadu walutowego, istotne jest to, czy przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o istnieniu różnicy, ogólnie obserwowanej na rynku papierów wartościowych, między kursem sprzedaży a kursem kupna waluty obcej, ale również oszacować potencjalnie istotne konsekwencje ekonomiczne, jakie niosło dla niego zastosowanie kursu sprzedaży przy obliczaniu rat kredytu, którymi zostanie ostatecznie obciążony, a w rezultacie także całkowity koszt zaciągniętego przez siebie kredytu. Dla przeciętnego bowiem konsumenta, a więc konsumenta dobrze poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i ostrożnego istotna jest nie tylko świadomość zastosowania różnych kursów walut przy wypłacie i spłacie kredytu oraz ich zmienności, ale także orientacja co do skali wynikającego stąd, dodatkowego obciążenia finansowego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powodowie po analizie zakwestionowanych zapisów umowy takiej wiedzy nie mogli uzyskać także z tego względu, iż w postanowieniach tych nie zostały sprecyzowane w jakikolwiek sposób kryteria ustalania przez bank kursu waluty obcej, tj. CHF.

Nie ulega aktualnie wątpliwości, że klauzule przeliczeniowe wprowadzające kurs z tabel banku pogarszają położenie prawne powoda w stosunku do tego, które w braku odmiennej umowy wynikałoby z dyspozytywnych przepisów prawa oraz naruszają zasadę równości stron, dając pełną swobodę decyzyjną bankowi w istotnej dla konsumenta kwestii dotyczącej kosztów kredytu, podrażają koszty kredytowania w stopniu, którego konsument nie był świadomy w dacie zawierania umowy.

Oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (por. uchwała Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Dla tej oceny nie ma więc znaczenia, czy w wykonaniu

umowy kurs stosowany przez pozwaną bank, był rynkowy. Nawet w sytuacji, gdyby kurs ten był kursem rynkowym istniałaby podstawa do przyjęcia, że klauzule przeliczeniowe są abuzywne, skoro potencjalnie dawały bankowi możliwość dowolnego kształtowania owego kursu i jednostronnego decydowania o wysokości rat spłat obciążających kredytobiorcę, co samo przez się rażąco narusza jego interesy. Abuzywność postanowienia umownego ocenia się przez pryzmat uprawnień, jakie przyznał sobie przedsiębiorca w kwestionowanym postanowieniu, a nie przez analizę, czy i jak następnie wykorzystywał przyznane sobie uprawnienie. Trafna jest również ocena Sądu Okręgowego, że zawarcie aneksu do umowy pozostaje bez znaczenia dla oceny zasadności żądania powodów. Zmiana warunków umów nie sanuje nieprawidłowości, które zaistniały w dacie ich zawierania i nie może uzdrowić nieważnych czynności prawnych. Tak wypowiada się zarówno orzecznictwo polskie, jak i europejskie, np. wyrok TSUE z dnia 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16.

Reasumując stwierdzić należy, że analiza zakwestionowanych postanowień umowy, odnoszących się do mechanizmu indeksacji nie pozwala przyjąć, iż zostały one wyrażone prostym i zrozumiałym językiem jak wymaga tego art. 4 ust 2 dyrektywy 93/13/EWG lub że zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nie sposób jest uznać, aby w oparciu o nie przeciętny konsument, bez dodatkowych informacji ze strony banku, które nie zostały w niniejszej sprawie przekazane, mógł mieć rzeczywistą świadomość przyjętego na siebie ryzyka walutowego jak i ustalić lub zweryfikować wysokość swojego świadczenia, czyli aby miał pełną świadomość i całkowite rozeznanie co do skutków ekonomicznych przyjmowanego na siebie zobowiązania. Tym samym zakwestionowane klauzule, pomimo, że dotyczyły głównych świadczeń stron mogły podlegać kontroli w ramach systemu ochrony konsumenta przed stosowaniem nieuczciwych warunków umowy przez przedsiębiorców.

Co do zasady uznanie postanowień umowy za niedozwolone nie powinno powodować upadku całej umowy, gdyż jak stanowi § 2 art. 385¹ k.c. jeżeli postanowienia umowy nie wiążą konsumenta zgodnie z § 1 w/w artykułu, strony są umową związane w pozostałym zakresie.

Jak jednak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 maja 2015 r. wydanym w sprawie II CSK 768/14 (a także w wyroku z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18) eliminacja danej klauzuli umownej jako konsekwencja jej abuzywności nie może prowadzić do sytuacji, w której następowałaby zmiana prawnego charakteru stosunku obligacyjnego łączącego twórcę wzorca i kontrahenta. W podobnym kierunku poszło orzecznictwo TSUE związane z interpretacją postanowień art. 6 ust 1 dyrektywy 93/13/EWG. Możliwość utrzymania w mocy umowy należy przy tym badać według kryteriów przewidzianych w prawie krajowym. W wyroku wydanym w dniu 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG (pkt 41) TSUE wyjaśnił, że jeżeli sąd krajowy uzna, że zgodnie z odpowiednimi przepisami obowiązującego go prawa utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych warunków nie jest możliwe, art. 6 ust 1 dyrektywy 93/13 zasadniczo nie stoi na przeszkodzie jej unieważnieniu. O tym, czy umowa może być utrzymana, decyduje zatem prawo krajowe, i musi to być zweryfikowane przy zastosowaniu obiektywnego podejścia, zgodnie z którym niedopuszczalne jest uznanie sytuacji jednej ze stron umowy, zgodnie z prawem krajowym, za decydujące kryterium rozstrzygające o dalszym losie umowy (tak też wyroki TSUE z 15 marca 2012 r. C-453/10, Jana Pereničova i Vladislav Perenič przeciwko SOS financ spol. sr.o., pkt 33-34, z 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 40, 51, z 26 marca 2019 r., w połączonych sprawach C-70/17 i C-179, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 57).

Utrzymanie w mocy umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej nie będzie możliwe zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie klauzul zakwestionowanych przez kredytobiorców doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnicy kursów walutowych, ale również pośrednio do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. Skoro zaś klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, to obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania przedmiotowej umowy wydaje się w tych okolicznościach niepewna (pkt 43 i 44 wyroku C 260/18 ws. Dziubak, tak też wyrok TSUE z 14 marca 2019 r. , Dunai, C -118/17 , pkt 48,52). Reasumując TSUE stwierdził, że nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą

międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (pkt 45 wyroku). Dokonując dalszej wykładni art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG Trybunał podniósł, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by w przypadku gdy unieważnienie umowy jako całości naraziłoby konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, sąd krajowy mógł zarządzić unieważnieniu umowy poprzez zastąpienie nieuczciwych postanowień przepisami prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym lub mającymi zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę. Tym niemniej przepis ten stoi na przeszkodzie wypełnianiu powstałych w umowie po usunięciu klauzul abuzywnych luk wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, w przypadku gdy strony umowy wyrażą na to zgodę (pkt 48, 58, 62).

A zatem w sprawie niniejszej stwierdzić należy, że utrzymanie w mocy łączącej strony umowy kredytu indeksowanego do waluty CHF bez uznanych za niedozwolone postanowień regulujących mechanizm indeksacji jest niemożliwe, gdyż prowadziłoby do zmiany charakteru prawnego tego stosunku obligacyjnego. Wyeliminowane zostałyby bowiem pośrednio z tej umowy ryzyko kursowe, związane z indeksacją przedmiotu kredytu do waluty obcej tj. CHF, determinujące zastosowanie w dalszym ciągu obowiązującego postanowienia o oprocentowaniu pożyczki określanego według m.in. stopy międzybankowej tej waluty tj. LIBOR. Pozostawienie umowy w kształcie okrojonym poprzez wyeliminowanie z niej klauzul indeksacyjnych, określających przecież główne świadczenia stron umowy, zdaniem Sądu Apelacyjnego stanowiłoby naruszenie art. 353¹ k.c. wyrażającego zasadę swobody umów. Byłoby sprzeczne z istotą, naturą stosunku zobowiązaniowego, który strony chciały wykreować. Skoro bowiem strony umówiły się na kredyt indeksowany walutą obcą, z którym nierozzerwalnie wiąże się ryzyko walutowe, to nie jest możliwe uznanie, że w wyniku odpadnięcia ryzyka walutowego jako postanowienia abuzywnego, umowa ostatnie się jako ważna umowa kredytu udzielonego w złotych polskich.

Jednocześnie wskazać należy, iż w polskim porządku prawnym nie ma przepisów dyspozytywnych, które mogłyby zastąpić wyeliminowane z umowy zawartej przez strony postanowienia uznane za niedozwolone. Takim przepisem nie jest art. 358 § 2 k.c., który nie spowodowałby usunięcia z umowy postanowień abuzywnych, które nie odnoszą się przecież tylko do zasad ustalania przez bank kursu CHF i zagadnienia spreadu walutowego, lecz do kwestii zasadniczej – ryzyka walutowego wiążącego się z samym faktem związania konsumenta kredytem walutowym. Takiego ryzyka w oczywisty sposób nie usuwa ww. przepis, który ponadto nie został przez ustawodawcę przewidziany jako przepis mogący zastąpić bezskuteczne postanowienia umów zawieranych przez profesjonalistów z konsumentami, lecz dotyczy samej możliwości wykonania ważnie zawartej umowy przez spełnienie świadczenia w walucie polskiej.

Za chybione uznać należy zarzuty skarżącego dotyczące naruszenia art. 32 i 24 ustawy o Narodowym Banku Polskim, które formułują jedynie ogólne zasady działania banków. Przepis art. 32 tej ustawy – z uwagi na jego ogólność - nie może być uznany za normę prawa krajowego pozwalającą na wypełnienie luki po niewiążących umownych klauzulach abuzywnych, dotyczących sposobu ustalenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz sposobu określania wysokości rat. Nie jest też przepisem dyspozytywnym służącym wprowadzonym w celu uzupełniania luk w umowach. Niezasadne jest również powoływanie się na przepisy, które weszły do porządku prawnego już po zawarciu przedmiotowej umowy, bowiem – jak wyżej wskazano – decydująca dla oceny abuzywności klauzul umownych jest chwila zawarcia umowy, nie zaś okoliczności związane z jej późniejszym wykonywaniem.

Strony niniejszej umowy nie wyraziły również zgody na zastąpienie abuzywnych klauzul innymi przepisami. Powodowie jeszcze przed sądem I instancji oświadczyli, że wyrażają zgodę na nieważność umowy i liczą się z ryzykiem wystąpienia z roszczeniami przez bank. W związku ze zgłoszonym roszczeniem ewentualnym dopuszczali jednak również możliwość utrzymania w dalszym ciągu istniejącego pomiędzy stronami stosunku umownego, po wyeliminowaniu jednak z niego wszystkich klauzul indeksacyjnych. Jak już jednak podniesione zostało nie jest możliwe przekształcenie umowy zawartej przez strony w umowę o kredyt złotowy, z pozostawieniem oprocentowania

według stawek LIBOR plus marża. Taka ingerencja byłaby bowiem przekształceniem kredytu indeksowanego w złotowy, co zmieniałoby całkowicie główny przedmiot umowy.

Z uwagi na niemożność utrzymania umowy w mocy po eliminacji postanowień niedozwolonych, umowa kredytu jako nieważna (bezskuteczna) ex lege nie wiąże stron ze skutkiem ex tunc, co oznacza, że roszczenie powodów o zwrot spełnionego przez nich świadczenia w postaci spłaconych rat kredytu i uiszczonych należności z tytułu składki ubezpieczenia kredytu jest zasadne w świetle art. 410 k.c.

Kierując się wytycznymi wyrażonymi w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie III CZP 6/21, Sąd Apelacyjny jako sąd merytoryczny, był zobligowany do ustalenia czy i kiedy powodowie jako konsumenci powzięli stanowczą i świadomą decyzję, o tym, że nie chcą potwierdzić klauzul indeksacyjnych i że nie zgadzają się na dalsze trwanie umowy. Albowiem wystąpienie przez konsumenta z żądaniem restytucyjnym opartym na twierdzeniu o całkowitej i trwałej bezskuteczności umowy kredytu nie może być uznane za równoznaczne z zakończeniem stanu bezskuteczności zawieszonyj tej umowy, jeżeli nie towarzyszy mu wyraźne oświadczenie konsumenta, potwierdzające otrzymanie wyczerpującej informacji o konsekwencjach takiej decyzji.

Podczas przesłuchania w charakterze strony na rozprawie przed Sądem Okręgowym powodowie samodzielnie określili, jakie są ich zdaniem skutki nieważności umowy, ale stanowisko powodów nie było poprzedzone stosownym pouczeniem o pełnych skutkach upadku umowy – nastąpiło to dopiero na rozprawie apelacyjnej 09 maja 2022 r.

Zatem dopiero w tej dacie uznać można, że brak jest po stronie powodów świadomej zgody na potwierdzenie zapisów umowy i zgody na jej trwanie. Tym samym dopiero od daty uzyskania informacji w tej mierze przez stronę pozwaną aktualizuje się wymagalność roszczenia powodów o zwrot świadczenia spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy, bowiem dopiero wówczas jasny stał się dla pozwanego banku status umowy kredytu, a konkretnie jej nieważność. Sąd Najwyższy we wskazanej uchwale III CZP 6/21 uznał, że bieg terminu przedawnienia roszczeń restytucyjnych konsumenta nie może się rozpocząć zanim dowiedział się on lub, rozsądnie rzecz ujmując, powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia. Dopiero wówczas mógł wezwać przedsiębiorcę do zwrotu świadczenia (por. art. 455 k.c.), tj. podjąć czynność, o której mowa w art. 120 § 1 k.c. W związku z tym uznać należy, że wymagalność roszczenia powodów wiązać należało ze złożeniem jednoznacznej świadomej deklaracji co do losów umowy, zaś miało to miejsce na rozprawie apelacyjnej. Z tej przyczyny odsetki ustawowe za opóźnienie należały się dopiero od daty tej rozprawy i tylko w tym zakresie zaskarżony wyrok podlegał korekcie.

W tej sprawie nie miał zastosowania przepis art. 411 pkt.2 k.c. W orzecznictwie podkreśla się, że z uwagi na charakter klauzuli generalnej wynikającej z przepisu art. 411 pkt 2 k.c., wskazana jest daleko idąca ostrożność przy stosowaniu tego instrumentu prawnego. Orzekanie na zasadzie słuszności powinno być ograniczone do wypadków szczególnych i nie powinno przysłańcać zasady, którą jest zwrot bezpodstawnie uzyskanej korzyści (tak: Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 26 maja 2017 r., I ACa 975/16, Legalis).

Ponadto wskazać należy, że dla zastosowania art. 411 pkt 2 k.c. istotne znaczenie mają okoliczności danego przypadku. Jeżeli pozwany o zwrot nienależnego świadczenia realizował swoje prawo podmiotowe (uzyskał korzyść) z naruszeniem zasad współzycia społecznego, to nie ma podstaw do uznania, że spełnienie świadczenia przez stronę powodową czyniło zadość zasadom współzycia społecznego. Odwołanie się do zasad współzycia społecznego oznacza odwołanie się do idei słuszności w prawie i do powszechnie uznawanych wartości w kulturze naszego społeczeństwa, a przez zasady współzycia społecznego należy rozumieć podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania (np. orzeczenia Sądu Najwyższego z 4 października 2001 r., I CKN 458/00, Legalis, z 6 stycznia 2009, I PK 18/08, OSNP 2010, nr 13-14, poz. 156, z 16 czerwca 2009 r., I CSK 522/08, Legalis czy z 23 maja 2013, IV CSK 660/12, Legalis). Skoro zatem pozwany realizował swoje prawo podmiotowe wskutek naruszenia zasad lojalnego kontraktowania, przy wykorzystaniu swojej przewagi kontraktowej wobec konsumentów, co skutkowało zawarciem umowy z postanowieniami niedozwolonymi, to należy przyjąć, że działał wbrew zasadom współzycia społecznego. W takiej sytuacji, w ocenie Sądu Apelacyjnego nie może powoływać się na klauzulę generalną z art. 411 pkt 2 k.c., a w okolicznościach ustalonych w sprawie trudno przyjąć, że spełnienie świadczenia przez powodów czyniło

zadość zasadom współzycia społecznego. W tym kontekście należy również uwzględnić, że uznany ostatecznie za nieważny kontrakt był zawarty pomiędzy konsumentami a przedsiębiorcą, w stosunku do którego stosowanie klauzuli generalnej – zasad współzycia społecznego- celem zapewnienia mu ochrony jest wysoce wątpliwe.

Za bezprzedmiotowe Sąd Apelacyjny uznał szczegółowe odnoszenie się do pozostałych podniesionych w apelacji zarzutów. W judykaturze Sądu Najwyższego za ugruntowane należy uznać stanowisko, iż w postępowaniu apelacyjnym chodzi o rozpoznanie wszystkich zarzutów i wniosków zaskarżanego wyroku, których rozpoznanie ma znaczenie dla ostatecznego stanowiska sądu II - ej instancji i jest potrzebne do naprawienia błędów sądu I - ej instancji w granicach zaskarżenia (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 lutego 2006 roku, II CSK 132/05). Natomiast jeśli zasadność lub niezasadność niektórych z zarzutów, a nawet jednego z nich, ma taką wagę, że rozpatrzenie kolejnych i tak nie może decydować o treści rozstrzygnięcia, to analizowanie ich staje się zbędne, jeżeli tylko nie dotyczą rzeczywistej potrzeby uzupełnienia postępowania dowodowego albo naruszenia przepisów postępowania świadczących o jego nieważności (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 października 2009 roku, I CSK 94/09 i postanowieniu z dnia 5 lipca 2019 roku, I CSK 56/19).

Z tych wszystkich przyczyn apelacja pozwanego została uwzględniona w niewielkim zakresie, jedynie w odniesieniu do części należności odsetkowej i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. wyrok został zmieniony, zaś w pozostałym zakresie apelacja pozwanego została oddalona na podstawie art. 385 k.p.c.

Z uwagi na uwzględnienie apelacji w nieznacznym jedynie zakresie, całością kosztów postępowania apelacyjnego należało obciążyć pozwanego na podstawie art. 100 zd. drugie k.p.c.

SSA Edyta Mroczek